79- KITÂBU'L-ISTI'ZÂN
1- Selâmin Baslangici -Meydana Çikisi- Babi
2- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:
3- Bâb: Selâm, Yüce Allah'in Isimlerinden Bir Isimdir:
4- Insanlardan Azin Çoga Selâm Vermesi Babi
5- Binicinin Yürüyene Selâm Vermesi Babi
6- Yaya Yürüyen Kimsenin Oturana Selâm Vermesi Babi
7- Küçügün Büyüge Selâm Vermesi Babi
8- Selâm'in (Insanlar Arasinda) Çok Söylenip Yayilmasi Babi
9- Tanidiga Ve Taninmayan Kimseye Selâm Vermek Babi
10- (Peygamber Kadinlarinin Erkeklerden Perde Arkasina Çekilmeleri Hakkindaki) Hicâb Âyetinin Inmesi Babi
11- Bâb: Izin Istemek Gözden Do Layi (Mesru' Kilinmis)Dir
12- Cinsiyet Organindan Baska (Dil Ve Göz Gibi) Diger Organlarin Da Zinasi Oldugu Babi
13- Selâm Vermenin Ve Izin Istemenin Üç Kerre Olusu Babi
14- Bâb: Insan Bir Eve Çagirildigi Zaman Geldiginde Içeri Girmeden Evvel Izin Ister Mi (Istemez Mi)?
15- Çocuklara Selâm Vermek Babi
16- Erkeklerin Kadinlara, Kadinlarin Da Erkeklere Selâm Vermeleri Bâbi
17- Bâb: Ev Sahibi, Kapi Çalan Kimseye: "Kimdir 0?" Dedigi Zaman "Benim" Diyen(In Hükmü Nedir)?
18- Selâm Verene "Aleyke's-Selâm=Selâm Sana" Diye Karsilik Veren Kimse Bâb1
19- Bâb: (Bir Sahis Digerine) "Fulân Kimse Sana Selâm Gönderiyor" Dedigi Zaman (Ne Denilir)?
20- Içinde Müslümanlardan Ve Müsriklerden Birtakim Karisik Zümrelerin Bulundugu Meclise Selâm Verme(Nin Hükmü) Babi
21- Bir Günâh Isleyen Kimseye Selâm Vermeyen Ve Tevbe Ettigi Iyice Belli Oluncaya Kadar, Onun Selâmina Da Karsilik Vermeyen Kimse; Ve Âsînin (Güvenilecek) Tevbesi Ne Zamana Kadar Meydana Çikar? Babi
22- Bâb: Zimmet Ehli Olan Kimselere Selâm Nasil Karsilanir?
23- Müslümanlar Aleyhine Kendisinden Bir Zarar Endîse Edilen Kisinin Isi Tamâmiyle Meydana Çiksin Diye, Onun Mektubuna Bakip Arastiran Kimse Bâbî
24- Bâb: Kitâb Ehline Mektûb Nasil Yazilir?
25- Bâb: Mektuba Kimin Ismiyle (Yazanin Mi, Yoksa Göndebilenînki Ile Mi) Baslanir?
26- Peygamber(S)'In: 'Seyyidinize Ayaga Kalkiniz!" Kavli Babi
27- Musâfaha (Yâni El-Ele Tutusup Tokalasmanin Mesrû'lugu) Babi
28- Iki Eli Tutup Musâfaha Etmek Babi
29- Muânaka (Yânî Birbirinin Boyunlarina Sarilmak) Ve Insanin Diger Birine "Nasil Oldun?" Demesi Babi
30- Çagirana "Lebbeyke Ve Sa'deyke" Sözleriyle Cevâb Veren Kimse Babi
31- Bâb:
33- Oturdugu Meclisten Yâhud Evinden, Oradaki Arkadaslarindan Izin Istemeksizin Kalkan

Yâhud Oradaki Insanlarin Kalkip Gitmeleri Için Kendisi Kalkmaya Hazirlanan Kimse Babi
34- El Ile Ihtibâ Oturusu Babi
35- Arkadasinin Iki Eli Arasina Dayanan Kimse Babi
36- Bir Ihtiyaç Yeyâ Bir Maksadi Yerine Getirmek Için Yürüyüsünde Sür'at Yapan Kimse Babi
37- Serîr (Edinmenin Hükmü) Babi
38- (Üzerine Dayanip Yaslanmasi Için) Kendisine Yastik Atilan Kimse Babi
39- Gündüz Uykusu Ve Istirahatinin Cumua Namazindan Sonra Olmasi Babi
40- Mescid Içinde Uyumak Ve Istirahat Etmek Babi
41- Bir Kavmi Ziyaret Edip De Onlartn Yaninda Gündüz Uykusuna Yatan Kimse Babi
42- (Avret Yeri Açilmaksizin) Nasil Kolay Olursa Öyle Oturma(Nin Cevazi) Babi
43- Insanlarin Gözleri Önünde Birisine Gizlice Birsey Söyleyen, Arkadasinin Bu Gizli Söyledigi Sirrini Onun Sagliginda Hiçkimseye Haber Vermeyen Ve Ancak O Sirri Söyleyen Vefat Ettigi Zaman Baskasina Söyleyen Kimse Babi
44- Sirtüstü Yatmak Babi
45- Bâb:
46- Sirri Koruyup Saklamak Babi
47- Bâb: Üç Kisiden Fazla Olduklari Zaman Ikisinin Birbirine Yanasip Da Fisildasmalarinda Ve Gizlice Konusmalarinda Sakinca Yoktur
48- Necvâ'yi, Yâni Gizli Konusma'yi Uzatmak Ve Yüce Allah'in "Ve Izhum necvâ" (el-tsrâ: 47) Kavli Babi
49- Bâb: Uyuma Sirasinda Evin Içinde Ates Birakilmaz
50- Geceleyin Kapilarin Kilitlenmesi Babi
51- Büyüdükten Sonra Da Sünnet Olmak Ve Koltuk Altlarinin Killarini Gidermek Babi
52- Bâb: Insani Allah'a Tâatten Alikoydugu Zaman Her Eglence Bâtildir
53- Bina Yapmak Hakkinda Gelen Seyler Babi

Rahman ve Rahîm olan Allah'in ismiyle

79- KITÂBU'L-ISTI'ZÂN

(Izin Isteme Kitabi)

1- Selâmin Baslangici -Meydana Çikisi- Babi [1]

1-.....Bize Abdurrazzâk, Ma'mer ibn Râsid'den; o da Hemmâm'dan; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur:
"Allah Âdem'i kendi sureti üzere yaratti. Boyunun uzunlugu altmis zira' idi. Allah onu yarattigi zaman:
— Git de meleklerden oturmakta olan su topluluga selâm ver ve onlarin senin selâmini nasil karsiladiklarini dinle! Çünkü bu, hem senin, hem de zürriyetinin selâmlasmasidir! buyurdu.
Bunun üzerine Âdem, meleklere:
— es-Seîâmu aleykum, dedi. Onlar da:
— es-Selâmu aleyke ve rahmetu Ilâhi, dediler ve selâmlarina Ve rahmetullâhVyi ziyâde ettiler.

Âdem, beserin atasi oldugu için her giren kisi Âdem'in (bu güzel) sureti üzere girecektir. Âdem'den sonra gelen halk, simdiye kadar onun güzelliginden birer parçasini kaybetmege devam etti" [2].

2- Yüce Allah'in Su Kavli Babi:

"Ey îmân edenler, kendi evlerinizden baska evlere (ve odalara) sâhibleriyle aliskanlik peyda etmeden ve selâm da vermeden girmeyin. Bu sizin için daha hayirlidir.
Olur ki iyice düsünürsünüz. Eger orada bir kimse bulamazsaniz, size izin verilinceye kadar içeri girmeyin.
Sayet size 'Geri dönün' denilirse, dönüp gidin. Bu sizin için daha temizdir. Allah ne yaparsaniz hakkiylebilendir.
Meskûn olmayan, içerisinde sizin için bir menfâat bulunan evlere girmenizde size bir vebal yoktur.
Açiklayacaginizi da, gizleyeceginizi de Allah bilir" (en-Nûr: 27-29) Saîd ibn Ebi'l-Hasen el-Basrî, kardesi el-Hasen el-
Basrfye:
— Gayri Arab olan kadinlar gögüslerini ve baslarini açiyorlar, dedi,el-Hasen el-Basrî de kardesine:
— Gözünü onlardan çevir! dedi. Buna Azîz ve Celîl olan Allah'in su kavli delâlet eder:
"Mü'min erkeklere söyle: Gözlerini (haramdan) sakinsinlar ve irzlarini korusunlar -Katâde: "Kendilerinehalâl olmayanlardan" demistir-. Mü'min kadinlara da söyle: Gözlerini sakinsinlar, irzlarini korusunlar..." (en-Nûr: 30-31).
Yânî "Hâin gözlerin haram kilinan seylere bakmasindan".
ez-Zuhrî, hayiz olmamis -veya halâl olmayan- kadinlara bakmak hakkinda: Küçük kiz olsa bile, kadinlardan kendisine bakmak ile istihâ duyulan herhangi birseye bakmak elverisli olmaz, demistir.
Atâ ibn Rebâh da:
Satin almak istemesi hâli müstesna, Mekke'de satilmakta olan cariyelere bakmayi kerih görmüstür [3]
.

2-.....ez-Zuhrî söyle dedi: Bana Süleyman ibn Yesâr haber verdi. Bana Abdullah ibn Abbâs (R) haber verip söyle dedi: Rasûlullah (S) nahr günü Fadl ibn Abbâs'i kendinin arka tarafina, bineginin gerisine bindirdi. Fadl, güzel yüzlü, temiz giyimli bir genç idi. Peygamber insanlarin kendisine sorup ögrenmeleri için binegini durdurdu. Bu sirada Has'am kabilesinden güzel bir kadin RasûluIIah'tan fetva istemek üzere geldi. Fadl, bu kadina bakmaga basladi. Kadinin güzelligi Fadl'i hayran etmisti. Fadl o kadina bakarken, Peygamber ona yöneldi de eliyle arkaya döndürdü: Fadl'in çenesini tuttu ve onun yüzünü kadina bakmaktan öbür tarafa çevirdi. Kadin:
— Yâ Rasûlallah! Allah'in kullari üzerinde bulunan hacc hususundaki farizasi babama çok yasli bir ihtiyar hâlinde eristi. Deve üzerine binip düz durmaga gücü yetmiyor. Onun adina (vekâleten) be-nim hacc yapmakIigim onun hacci yerine geçer mi? diye sordu.
Rasûlullah:
— "Evet (geçer)" buyurdu [4].

3-..... Bize Zuheyr,Zeyd ibn Eslem'den; o da Atâ ibn Yesâr'dan; o da Ebû Saîd el-Hudrî(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S):
— "Sizleriyollarda oturmaktan sakindiririm" buyurdu. Sahâbîler:
— Yâ Rasûlallah! Bizim için oralarda oturmalarimizdan kurtulus yoktur, biz yollarda oturup konusuruz! dediler.
Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Mâdeni ki sizler için oralarda oturmak zarureti vardir, öyleyse yola hakkini veriniz!" buyurdu.
Sahâbîler:
— Yolun hakki nedir yâ Rasûlallah? dediler. Rasûlullah:
— "Haramdan bakisi kismak, gelip geçenlere ezâ vermekten çekinmek, selâm alip vermek, ma'rufu emredip münkerden nehyet-mektir" buyurdu [5].

3- Bâb: Selâm, Yüce Allah'in Isimlerinden Bir Isimdir:

"Bir selâm ile selâmlandiginiz vakit, siz ondan daha güzeli ile alin veya onu ayniyle karsilayin..." (en-Nisâ: 86) [6].

4-.....Abdullah ibn Mes'ûd(R) söyle demistir: Bizler Peygamber'in beraberinde namaz kildigimizda (oturdugumuz zaman):
— Kullarindan evvel Allah'a selâm olsun, Cibril'e selâm olsun, MîkâîPe selâm olsun, fulân ve fulân meleklere selâm olsun, demistik.
Peygamber (S) namazdan çikinca yüzünü bize döndürdü de:
— "Sübhesiz Selâm, Allah'in kendisidir. Sizden herhangi biriniz namaz içinde oturdugu zaman 'et-Tahiyyâtu lillâhi ve's-salâvâtu ve't-tayyibâtu. es-Selâmu aleyke eyyühe'n-Nebiyyu ve rahmetu'ttâhi ve berekâtuhû. es-Selâmu aleynâ ve alâ ibâdVllâhVs-sâlihîn' desin. Çünkü o bunu söyledigi zaman, gökte ve yerde olan her sâlih kula isabet etmistir. Sonra da: 'Eshedu en lâ ilahe ille'llah ve eshedu enne
Muhammeden abduhû ve rasûluhu * desin. Sonra bu tahiyyâtin ardindan istedigi duâ sözlerinden seçip tercih eder" buyurdu. [7].

4- Insanlardan Azin Çoga Selâm Vermesi Babi

5-.....Bize Ma'mer ibri Râsid, Hemmâm ibn Münebbih'ten; o da Ebû Hureyre(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S): "Küçük büyüge, geçen oturana, az da çoga selâm verir" buyurmustur.

5- Binicinin Yürüyene Selâm Vermesi Babi

6-.....Ibn Cureyc haber verip söyle demistir: Bana Ziyâd haber verdi ki, kendisi Abdurrahmân ibn Zeyd'in âzâdlisi olan Sabit ibn Iyâd'dan; o da Ebû Hureyre(R)'den söyle derken isitmistir: Rasûlullah (S): "Binekli olan yaya yürüyene, yaya yürüyen oturana, az da çoga selâm verir"

buyurdu.

6- Yaya Yürüyen Kimsenin Oturana Selâm Vermesi Babi

7-.....Ibn Cureyc haber verip söyle demistir: Bana Ziyâd haber verdi ki, ona da Abdurrahmân ibn Zeyd'in himayesinde bulunan Sabit, Ebû Hureyre(R)'den, Rasûlullah(S)'in: "Binici yürüyene, yürüyen oturana, az da çoga selâm verir" buyurdugunu haber vermistir [8].

7- Küçügün Büyüge Selâm Vermesi Babi

Ibrâhîm ibn Tahmân da Mûsâ ibn Ukbe'den; o da Safvân ibn Suleym'den; o da Atâ ibn Yesâr'dan söyledi ki,
Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S): "Küçük büyüge, yürüyen oturana, az da çoga selâm verir" buyurdu, demistir [9].

8- Selâm'in (Insanlar Arasinda) Çok Söylenip Yayilmasi Babi

8-.....el-Berâ ibn Âzib (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) bize yedi seyi islememizi emretti: Hastayi ziyaret etmeyi, cenazelerin ardindan gitmeyi, aksirana duâ etmeyi, zayifa yardim etmeyi, zulme ugramisa yardim etmeyi, selâmi insanlar arasinda çok söyleyip yaymayi, yemîn edenin yeminini kabul etmeyi emretti. Gümüs kaptan içmeyi de nehyetti. Bizleri altin yüzük takinmaktan, eyer ve semerlerine ipek minderler konulmus bineklere binmekten, harîr, dîbâc, kassî ve istebrak denilen ipek kumaslar giyib kullanmaktan da nehyetti [10].

9- Tanidiga Ve Taninmayan Kimseye Selâm Vermek Babi

9-.....el-Leys tahdîs edip söyle dedi: Bana Yezîd ibn Ebî Habîb, Ebû'I-Hayr'dan; o da Abdullah ibn Umer(R)'den söyle haber verdi: Bir adam Peygamber(S)'e:
— Islâm'in hangi ameli hayirlidir? diye sordu. Peygamber:
— "Insanlara yemek yedirirsin, bildigine ve bilmedigine selâm verirsin" buyurdu [11].

10-..... Bize Sufyân ibn Uyeyne, ez-Zuhrî'den; o da Atâ Ibn Yezîd el-Leysî'den; o da Ebû Eyyûb(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Bir müslümânin dîn kardesinden üç günden fazla küs durup ayrilmasi halâl olmaz: Bu küsler birbirleriyle karsilasirlar da su, ondan yüz çevirir, bu da ondan yüz çevirir. Hâlbuki bunlarin hayirlisi, önce selâm vermeye baslayandir".
Sufyân: Bu hadîsi ez-Zuhrî'den üç kerre isittigini zikretmistir [12].

10- (Peygamber Kadinlarinin Erkeklerden Perde Arkasina Çekilmeleri Hakkindaki) Hicâb Âyetinin Inmesi Babi

11-.....îbn Sihâb söyle demistir: Bana Enes ibn Mâlik (R) Rasûlullah'in Medine'ye geldigi zaman on yasinda oldugunu haber verip söyle dedi: Ben RasûIullah(S)'a hayâtinin on yilinda hizmet ettim. Ben Hicâb Âyeti'nin indirildigi zamanki inis sebebini, insanlarin en iyi bileni oldum. Ubeyy ibn Ka'b bile bu vak'ayi bana sorardi. Hicâb'in inisinin evveli, Rasûlullah'm Zeyneb ibnetu Cahs ile evlenip zifaf oldugu zamandadir. O gün RasûluIIah dâmâd olarak sabaha ulasti da insanlari dügün asina da'vet etti. Insanlar gelip yemekten yediler. Sonra çikip gittiler. Onlardan bir topluluk gitmeyip, Rasûlullah'm yaninda oturup kaldilar. Ve bu kalisi da epey uzattilar. RasûluIIah onlarin çikip gitmeleri için ayaga kalkti da odadan disari çikti. Ben de O'nunla beraber disari çiktim. RasûluIIah yürüdü, ben de beraberinde yürüdüm. Rasûlullah, Âise'nin odasinin kapisina kadar gitti. Sonra bu oturanlarin çikip gittiklerini sanarak geri döndü. Ben de beraberinde döndüm. Nihayet Zeyneb'in yanina girdi. Baktik ki, konuklar dagilmamis, hâlâ oturmaktalar. RasûluIIah yine geri döndü, ben de beraberinde döndüm. Âise odasinin kapisina kadar ulasti. Sonra onlarin çikip gittiklerini sanarak geri döndü. Ben de beraberinde döndüm. Bu sefer onlarin çikip gittiklerini gördük. Akabinde Hicâb Âyeti indirildi de, RasûluIIah benimle kendisi arasma bir .perde gerdi [13]
.

12-.....Bize Ebû Miclez tahdîs etti ki, Enes (R) söyle demistir:
Peygamber (S) Zeyneb bintu Cahs ile evlendigi zaman, insanlar Zeyneb'in odasina girip dügün asi yediler. Sonra da oturup konusuyorlardi. Peygamber kalkmaya hazirlanir gibi vaziyet alarak bunlarin kalkip gitmelerine isaret etti. Fakat onlar kalkmadilar. Peygamber onlarin kalkmadiklarini görünce, kendisi kalkti. Kendisi kalkinca oturanlardan da bir.kismi kalkti. Toplulugun bakiyyesi oturup kaldi. Peygamber (diger kadinlarinin odalarina gidip hâl hatir sorduktan sonra) Zeyneb'in odasina girmek için geldigi hâlde, topluluk hâlâ'oturu-yorlardi. (Peygamber tekrar Âise'nin odasina dogru gitti.) Sonra onlar (durumu anladilar da) kalkip gittiler. Ben onlarin kalkip gittiklerini Peygamber'e haber verdim. Peygamber geldi ve Zeyneb'in odasina girdi. Ben de içeriye girmeye davrandim. Peygamber benimle kendisi arasina kapi perdesini indirdi. Yüce Allah su âyetleri indirdi:
"Ey îmân edenler, (bundan sonra) Peygamber'in evlerine yemege da 'vet olunmaksizin, vaktine de bakmaksizin girmeyin. Fakat da '-vet olundugunuz zaman girin. Yemegi yiyince dagitin. Söz dinlemek veya sohbet etmek için (izinsiz) girmeyin. Çünkü bu, Peygamber'e eza vermekte, O sizden utanmaktadir. Allah ise hakki açiklamaktan çekinmez. Bir de O 'nun zevcelerinden lüzumlu birsey istediginiz vakit perde ardindan sorup isteyin. Bu, hem sizin kalbleriniz için, hem onlarin kalbleri için daha temizdir..." (ei-Ahzâb: 53).
Ebû Abdillah el-Buhârî: Bu hadîste, Peygamber'in kalkip disari çiktigi zaman oturup kalanlara izin vermedigi fikhi vardir. Ve yine bunda, Peygamber'in onlarin kalkmalarini isteyerek kalkmaga dav-ranmasinda, böylece ta'rîz etmenin cevazi hükmü de vardir, demistir [14]

13-..... Ibn Sihâb söyle dedi: Bana Urvetu'bnu'z-Zubeyr haber verdi ki, Peygamber'in zevcesi Âise (R) söyle demistir: Umer ib-nu'1-Hattâb, Rasûlullah(S)'a:
— Kadinlarini perde arkasina alsan! (Çünkü onlarla iyi de, kötü de konusuyor), der dururdu.

Aise dedi ki: Rasûlullah bunu yapmadi. Peygamber'in kadinlari geceden geceye Menâsi' denilen tarafa dogru ihtiyâçlarini gidermek için disariya çikarlardi. Bir kerresinde Sevde bintu Zem'a, ihtiyâci için disari çikmisti. Sevde, uzun boylu bir kadindi. Umer ibnu'l-Hattâb mecliste otururken onu görünce:
— Yâ Sevde, ben seni tanidim, demisti.
Umer bu sözü, Hicâb emrinin indirilmesini çok istemekte oldugu için söylemisti.
Âise dedi ki: Bunun üzerine Aziz ve Celîl olan Allah, Hicâb Âye-ti'ni indirdi [15].

11- Bâb: Izin Istemek Gözden Do Layi (Mesru' Kilinmis)Dir

14-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs etti: ez-Zuhrî: Ben bu hadîsi, senin burada bulunusun gibi sekksiz olarak ezberledim, demistir. Sehl ibn Sa'd (R) söyle dedi: Peygamber(S)'in evindeki pen-cerelerin birinden bir adam içeriye dogru bakmisti. O sirada Peygamber, beraberindeki midrâ denilen demir bir tarakla basini (tarayip) kasiyordu. O kisiye:
— "Eger senin böyle mahrem yere bakar oldugunu daha önce bilseydim, muhakkak su demir taragi gözünün içine saplardim. Izin isteme, ancak gözün görmesinden dolayi vazife kilinmistir!" buyurdu [16].

15-..... Bize Hammâd ibn Zeyd, Ubeydullah ibn Ebî Bekr'den; o da Enes ibn Mâlik(R)'ten söyle tahdîs etti: Bir adam Peygam-ber(S)'in hücrelerinin birinden içeriye uzanip bakti. Peygamber de miskas denilen uzunca ok demiri veya demirleriyle o adama dogru kalkti. '
Enes dedi ki: Ben Peygamber'e bakiyordum, sanki Peygamber o adami dürtmek için, onun görmez tarafindan yanasiyor gibiydi [17].

12- Cinsiyet Organindan Baska (Dil Ve Göz Gibi) Diger Organlarin Da Zinasi Oldugu Babi

16-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, Abdullah ibn Tâvûs'tan; o da babasi Tâvûs ibn Keysân'dan tahdîs etti ki, Ibn Abbâs (R): Ben Ebû Hureyre'nin sözünden daha çok küçük günâha benzer birsey gör-medim, demistir.
H ve bana Mahmûd tahdîs etti. Bana Abdurrazzâk haber verdi. Bize Ma'mer ibn Râsid, Ibn Tâvûs'tan; o da babasindan haber verdi ki, Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Ben Ebû Hureyre(R).'nin Peygam-ber(S)'den rivayet ettigi hadîsteki kadar küçük günâha çok benzer hiç-birsey isitmedim. Ebû Hureyre, Peygamber(S)'in söyle buyurdugunu söyledi:
— "Allah, Âdem oglu üzerine zinadan nasibini yazmistir. Âdem oglu (ezelde) takdir edilip yazilmis olan bu akibete muhakkak erisecektir: Gözün zinasi (yabanci kadina sehvetle) bakmaktir. Dilin zi-nasi (halâl olmayan sözleri zevk alarak) konusmaktir. Nefs de zina temenni eder ve buna arzu ve istihâ besler (bu da nefsin zinâsidir). Cinsiyet organi da bu organlarin hepsinin arzularim ya tasdik edip gerçeklestirir (fiile çikarir) yâhud bunlari birakarak yalanlar" [18].

13- Selâm Vermenin Ve Izin Istemenin Üç Kerre Olusu Babi

17-.....Bize Sumâme ibn Abdillah, Enes(R)'ten tahdî etti ki, Rasûlullah (S -bir kavmin yanina gelip) selâm verdigi zaman, üç ker-re selâm verirdi. Keza bir söz söyledigi zaman (anlasilmasi için) onu üç kerre tekrar ederdi
[19]
.

18-.....Ebû Saîd el-Hudrî (R) söyle demistir: Ben Ensâr'in meclislerinden bir mecliste (oturmakta) idim. Bu sirada Ebû Mûsâ sanki birseyden korkmus gibi geldi de:
— (Umer beni çagirtmisti.) Ben Umer'in yanma girmek için üç kerre izin istedim, bana izin verilmeyince geri döndüm. Umer bana: Seni bize gelmenden men' eden nedir? dedi. Ben: Senin yanma girmek için üç kerre izin istedim, bana izin verilmeyince geri döndüm. Çünkü Rasûlullah (S): "Sizden biriniz üç kerre izin istedigi zaman kendisine izin verilmezse, hemen geri dönsün" buyurdu, dedim. Umer: Vallahi bu rivayet ettigin hadîs üzerine muhakkak bir beyyine getireçeksin! dedi. Sizlerde bunu Peygamber'den isitmis bir kimse var mi? dedi.
Ubeyy ibn Ka'b:
— Vallahi senin beraberinde bu sehâdeti kavmin en küçügü bile yerine getirir, dedi.
Ben kavmin en küçügü idim. Ebû Mûsâ ile beraber kalkip gittim ve Umer'e, Peygamber(S)'in bunu söyledigini haber verdim.
Abdullah ibnu'l-Mubârek de söyle dedi: Bana Ibn Uyeyne haber verdi. Bana Yezîd ibn Husayfe, Busr'dan tahdîs etti. Busr: Ben bu hadîsi Ebû Saîd'den isittim, demistir [20].

14- Bâb: Insan Bir Eve Çagirildigi Zaman Geldiginde Içeri Girmeden Evvel Izin Ister Mi (Istemez Mi)?

Saîd ibn Ebî Arûbe, Katâde'den; o da Ebû Râfi'den; o da Ebû Hureyre'den söyledi ki, Peygamber (S):

'Bu çagirilma ve isteme, onun iznidir (tekrarlamaya muhtaç olmaz)" buyurmustur [21].

19-..... Bize Mucâhid ibn Cebr haber verdi ki, Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Ben Rasûlullah'in beraberinde evine girdim. Kendisi bir kap içinde süt buldu da bana:
— "Yâ Ebâ Hirrl Su/fa ehline git ve onlari bana çagir!" buyurdu.
Ebû Hureyre dedi ki: Ben hemen Suifa ehline gidip onlari çagirdim. Hepsi geldiler, içeri girmeye izin istediler. Rasûlullah (S) onlara izin verdi, onlar da içeri girdiler [22].

15- Çocuklara Selâm Vermek Babi

20-..... Bize Su'be, Seyyâr'dan; o da Sabit el-Bunânî'den; oda Enes ibn Mâlik(R)'ten haber verdi ki, Enes bir kerresinde çocuklarin yanina ugrayip onlara selâm vermis ve:.
[23]

— Peygamber (S), çocuklara böyle selâm verirdi, demistir .

16- Erkeklerin Kadinlara, Kadinlarin Da Erkeklere Selâm Vermeleri Bâbi

21-..... Bize Ibnu Ebî Hazim, babasi Ebû Hazim Seleme ibn Dînâr'dan tahdîs etti ki, Sehl ibn Sa'd (R):
— Biz cumua günleri sevinir, ferahlamrdik, dedi. Ebû Hazim dedi ki: Ben SehPe:
— Cumua günleri niçin sevinir ferahlamrdiniz? diye sordum. Sehl:
— Bizim ihtiyar bir hanim ninemiz vardi. O Medîne'de Sâide ogullari yurdundaki bir kuyuya insan gönderirdi. -Buhârî'nin üstadi Abdullah ibn Mesleme: Metindeki "Budâa"yi, Medine'deki bir hurma bustânma diye tefsir etmistir.- O yasli kadin silk (yânî çogundur) bitkisinin köklerinden alirdi da, onlari bir çömlege atar, bir mikdâr da arpa ezerdi. Biz cumua namazini kildigimiz zaman gider, o ninemize selâm verirdik. O da bizlere, pisirdigi bu yemegi takdîm ederdi. Biz de bu yemekten dolayi sevinir, ferahlamrdik. biz gündüz uykusunu ve gündüz yemegimizi ancak cumuadan sonra yapardik, diye cevâb verdi [24].

22-.....Bize Ma'mer ibn Râsid, ez-Zuhrî'den; o da Ebû Seleme Abdurrahmân'dan haber verdi ki, Aise (R) söyle demistir: Rasûlullah (S):
— "YâÂiselSu (yanimdaki)Cibril'dir, o sana selâm okuyor!" buyurdu.
Âise dedi ki: Ben de:
— Ona da selâm ve Allah'in rahmeti olsun! - Rasûlullah'i kasdederek- Sen bizim görmedigimiz seyleri görüyorsun! dedim.
Bu hadîsi ez-Zuhrî'den rivayet etmekte Ma'mer'e, Suayb mutâ-baat etmistir. Yûnus ile en-Nu'mân ibn Râsid ez-Zuhrî'den rivayetlerinde "Ve berekâtuhu(= Ve Allah'in bereketleri)" kismini da söylemislerdir [25].

17- Bâb: Ev Sahibi, Kapi Çalan Kimseye: "Kimdir 0?" Dedigi Zaman "Benim" Diyen(In Hükmü Nedir)?

23-..... Muhammed ibnu'l-Munkedir söyle dedi: Ben Câbir(R)'den isittim, söyle diyordu: Ben babam üzerinde bulunan bir borç hakkinda Peygamber(S)'e geldim de kapisini vurup tiklattim. Peygamber:
— "Kim o?" buyurdu. Ben de:
— Ben! dedim.
Peygamber böyle cevâb vermemden hoslanmamisçasina:
— "Ene, ene = Ben, ben!" diye ta'rîz etti [26].

18- Selâm Verene "Aleyke's-Selâm=Selâm Sana" Diye Karsilik Veren Kimse Bâb1

Aise de: Onun üzerine de selâm, Allah'in rahmeti ve bereketleri olsun! demistir. Peygamber (S) de:

"Melekler, Âdem'i; Selâm ve Allah'in rahmeti senin üzerine olsun! diye karsiladilar" buyurdu [27].

24-..... Bize Ubeydullah, Saîd ibn Ebî Saîd el-Makbun'den; o da Ebû Hureyre(R)'den söyle tahdîs etti: Bir adam mescide girdi. Rasûlullah (S) da mescidin bir tarafinda oturuyordu. O zât (iki rek'-at) namaz kildiktan sonra gelip Rasûlullah'a selâm verdi. Rasûlullah da ona:
— "Ve aleyke's-selâm(= Sana da selâm olsun)/ Sen geri dön de yeniden namaz kil, çünkü sen namaz kilmis olmadin!" buyurdu.
Bunun üzerine adam dönüp (yine kildigi gibi) namaz kildi. Sonra geldi, yine selâm verdi. Rasûiullah da:
— "Ve aleyke's-selâm(= Selâm senin üzerine de olsun)/ Dön de yine namaz kil, çünkü sen namaz kilmis olmadin!" buyurdu.
O zât ikincide yâhud ondan sonraki seferde:
— Yâ Rasülallah, bana (dogrusunu) ögret! dedi. Bunun üzerine Rasûiullah söyle buyurdu:
— "Namaza kalkmak istediginde güzelce abdest al, sonra kibleye dönüp ihram tekbîri al. Sonra ezberinde bulunan Kur'ân'dan sana kolay gelenini oku. Sonra rukû'a varip bedenin yatismis oluncaya kadar dur. Sonra basim kaldirip ayakta büsbütün dogruluncaya kadar dur. Sonra secdeye varip tâ mutmain oluncaya kadar kal. Sonra basini kaldirip tâ mutmain oluncaya (yânî bedenin tamâmiyle sükûna kavusuncaya) kadar otur. Sonra yine secdeye varip bedenin sükûna varincaya kadar secdede kal. Sonra basini secdeden kaldirip bedenin sükûna kavusuncaya kadar otur. Sonra bu fiilleri namazinin bütününde böylece yap!" [28].
Ebû Usâme Hammâd ibnu Usâme de son lafizda (yânî "Sükûna kavusuncaya kadar otur" lafzinda) bunun yerine "Dümdüz dogruluncaya kadar otur" seklinde söylemistir [29].

25-..... Buradaki senedde Ebû Hureyre (R): Peygamber (S):

"Sonra basini secdeden kaldir da bedenin sükûna kavusuncaya kadar otur!" buyurdu, demisir [30].

19- Bâb: (Bir Sahis Digerine) "Fulân Kimse Sana Selâm Gönderiyor" Dedigi Zaman (Ne Denilir)?

26-.....Bana Ebû Seleme ibnu Abdirrahmân tahdîs etti ki, Âise (R) ona, Peygamber(S)'in kendisine hitaben:
— "Cibril sana selâm gönderiyor" buyurunca:
— Onun üzerine de selâm ve Allah'in rahmeti olsun! diye ce-vâbladigmi tahdîs etmistir [31].

20- Içinde Müslümanlardan Ve Müsriklerden Birtakim Karisik Zümrelerin Bulundugu Meclise Selâm Verme(Nin Hükmü) Babi

27-.....Urve Ibnu'z-Zubeyr söyle demistir: Bana Usâme ibnu Zeyd söyle haber verdi: Bir gün Peygamber (S), altinda Fedek dokumasi saçakli bir örtü bulunan palanli bir merkebe bindi, Usâme

ibn Zeyd'i de arka tarafina bindirip el-Hâris ibn Hazrec ogullari yurdundaki (evinde hasta bulunan) Sa'd ibn Ubâde'ye hasta ziyaretine gidiyordu. Bu, Bedir vak'asindan önce idi. Giderken yolda, içinde müs-lümânlardan, müsriklerden, puta tapanlardan, Yahûdîler'den karisik birtakim kimselerin bulundugu bir meclise ugradi. Onlarin içinde Abdullah ibn Ubeyy ibn Selûl de vardi.Bu mecliste Abdullah ibn Re-vâha da bulunuyordu. Merkebin kaldirdigi toz, meclisi kaplayinca Abdullah ibn Ubeyy kaftani ile burnunu örttü. Sonra:

— Bizim üzerimize tozlatmaymiz! dedi.

Peygamber onlara selâm verdi. Sonra da orada durup merkeb-den indi ve onlari Allah'a da'vet etti, onlara karsi Kur'ân okudu. Bunun üzerine Abdullah ibn Ubeyy ibn Selûl:

— Ey kisi! Bu söylemekte oldugun sözler gerçek ise, bunlardan daha güzeli yoktur. Fakat bizim meclislerimizde bizleri ezâlandirma! Kendi menziline dön, Sana bizden kim gelirse ona anlat! dedi.

Ibnu Revâha:

— Meclislerimizde bizleri Kur'ân ile ört, bürü! Çünkü biz bunu seviyoruz! dedi.

Bunun üzerine müslümânlarla müsrikler, Yahudiler sövüsmeye basladilar. Hattâ birbirlerine dogru kalkisip vurusmayi, dövüsmeyi kas-dettiler. Peygamber ise onlari devamli sâkinlestiriyordu. Nihayet sustular. Sonra Peygamber binegine binip yürüdü. En sonu Sa'd ibn Ubâ-de'nin evine varip içeri girdi ve:

— "Ey Sa'd! -Abdullah ibn Ubeyy'i kasdederek- Ebû Hubâb'-in dedigim isitmedin mi? O, söyle söyle söyledi" dedi (vak'ayi anlatti).

Sa'd ibn Ubâde:

— Yâ Rasülallah! Sen onun kusurunu affet,, ondan yüz çevirip müsamaha eyle! Allah'a yemîn ederim ki, Allah Sana verdigini vermistir. Hâlbuki su belde halki Ubeyy'in basina tâc giydirmege, üzerine de meliklere mahsûs olan sarik sarmaga (bu suretle onu kendilerine melik edinmege) ittifak edip hazirlanmislardi. Allah Taâlâ Sana ihsan ettigi peygamberlikle onlarin bu düsüncelerini reddedip imkânsiz kilinca, Ibn Ubeyy bu mahrumiyetten dolayi kederlendi. Iste bu kederle Ibn Ubeyy, gördügün çirkin harekette bulunmustur! dedi.

Peygamber de onu affetti [32].

21- Bir Günâh Isleyen Kimseye Selâm Vermeyen Ve Tevbe Ettigi Iyice Belli Oluncaya Kadar, Onun Selâmina Da Karsilik Vermeyen Kimse; Ve Âsînin (Güvenilecek) Tevbesi Ne Zamana Kadar Meydana Çikar? Babi

Abdullah ibn Amr da: Sarâb içenler üzerine selâm vermeyiniz! demistir [33].

28-.....Abdullah ibn Ka'b söyle demistir: Ben babam Ka'b ibn Mâlik'ten isittim, o Tebûk gazvesinden özürsüz geri kaldigi zamanki hâlini söyle anlatiyordu: Ve Rasûlullah (S) müslümânlan bizimle konusmaktan nehyetmisti. Ben Rasûlullah'a geliyor ve O'na selâm veriyordum da gönlümde benim selâmimi alip dudaklarini hareket ettiriyor mu yâhud almiyor mu diye söyleniyordum. Nihayet elli gece tamâm oldu. Sabah namazini kildirdigi zaman Peygamber (S), Allah'in bizlerin tevbelerimizi kabul ettigini bildirdi [34].

22- Bâb: Zimmet Ehli Olan Kimselere Selâm Nasil Karsilanir?

29-.....Âise (R) söyle dedi: Rasûlullah(S)'in huzuruna Yahûdîler'den bir topluluk girdi de:

— es-Sâmu aleyke(= Ölüm üzerine olsun)! dediler. Bu çirkin sözü ben anladim da:
— Ölüm ve la'net sizin üzerinize olsun! diye karsilik verdim. Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Yavas ol yâ Âise! Muhakkak ki, Allah herseyde rifk ile, yumusaklikla muamele etmeyi sever!" buyurdu.
Ben de:
— Yâ Rasûlallah, onlarin dediklerini isitmedin mi? dedim, Rasûlullah:
— Ben de onlara: 'O sizin üzerinize olsun' demisimdir!" buyurdu [35].

30-.....Bize Mâlik, Abdullah ibn Dinar'dan; o da Abdillah ibn Umer(R)'den haber verdi ki, Rasûlullah (S): "Yahudiler size selâm verdikleri zaman, onlarin biri ancak 'es-Sâmu aleyke(~ Ölüm sana olsun)' der; sen de bunu karsilarken "Ve aleyke(= O senin üzerine de olsun)' de!" buyurmus [36].

31-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle dedi: Peygamber (S): "Kitâb ehli olanlar size selâm verdikleri zaman sizler (onlara karsilik verirken) 'Ve aleykum{ = Sizin üzerinize de)' deyiniz!" buyurdu [37].

23- Müslümanlar Aleyhine Kendisinden Bir Zarar Endîse Edilen Kisinin Isi Tamâmiyle Meydana Çiksin Diye, Onun Mektubuna Bakip Arastiran Kimse Bâbî

32-.....Alî ibn Ebî Tâlib (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) beni, ez-Zubeyr ibnu'l-Avvâm'i ve Ebû Mersed el-Ganevî'yi gönderdi. Bizim üçümüz de süvârî idik. Bizlere:
— "Simdi gidiniz, Hah bustâmna kadar ilerleyiniz. Orada müsriklerden bir kadin vardir, onun yaninda Hâtib ibn Ebt Beltea'dan
Mekke müsriklerine hitaben yazilmis bir sahîfe bulunmaktadir (onu, alip bana getiriniz)/" buyurdu.
Alî dedi ki: Biz, Rasûlullah'in bize söyledigi yerde, devesi üzerinde yol almakta olan o kadina eristik. Alî dedi ki: Biz kadina:
— Beraberindeki mektûb nerede? dedik. Kadin:
— Benim yanimda hiçbir mektûb yoktur! dedi.
Biz onun devesini çöktürüp esyasi içinde mektubu aradik, fakat hiçbirsey bulamadik. Arkadaslarim Zubeyr ile Ebû Mersed:
— Biz bir mektûb görmüyoruz, dediler. Alî dedi ki: Ben kadina:
— Vallahi Rasûlullah'in yalan söyledigini hiç bilmis degilim. Kendi ismiyle yemîn edilmekte olan Allah'a yemîn ediyorum ki, ya mektubu muhakkak meydana çikarirsin, yâhud da ben senin elbiselerini senden soyacagim! dedim.
Alî dedi ki: Kadin benden bu ciddiyeti görünce elini izârimn dügüm yerine uzatti -kendisi bir

kumasi beline fûta olarak baglamis hâldeydi- ve oradan mektubu çikardi.
Alî dedi ki: Biz de mektubu Rasûlullah'a getirdik. Rasûlullah, Hâtib ibn Ebî Beltea'ya:
— "Yâ Hâtib! Bu yaptigin ise seni sevkeden nedir?" buyurdu. Hâtib da söyle cevâb verdi:
— Bende Allah'a ve Rasûlü'ne mü'min olmaktan baska sifat yoktur. Ben dînimi degistirmedim, tebdîl de etmedim. Ben Mekkeliler'-in yaninda bir minnet ve ni'met elim bulunsun da Allah o ni'met sebebiyle Mekke'deki ailemi ve malimi korusun istedim. Sahâbîlerin-den herbirinin orada muhakkak ailesini ve malini Allah'in onun sebebiyle koruyacagi bir kimsesi vardir. (Benim ise koruyacak hiçbir kimsem yoktur!) dedi.'
Hâtib'm bu savunmasi üzerine Rasûlullah orada bulunanlara:
— "Hâtib dogru söyledi. Artik onun hakkinda hayirdan baska birsey söylemeyiniz!" buyurdu.
Alî dedi ki: Unier ibnu'l-Hattâb:
— Su muhakkak ki, o Allah'a, Rasûlü'ne ve mü'minlere hainlik yapmistir. Beni birak da onun boynunu vurayim! dedi.
Alî dedi ki: Bunun üzerine Rasûlullah:
— "Yâ Umer! (Hatib Bedir gazvesinde hazir bulundu.) Sana ne bildirecek: Belki Allah Bedir'de hazir bulunanlarin yüksek ve samî-mî mücâhedelerine muttali' olmustu da: 'Ey Bedir mücâhidleri! Bundan böyle ne dilerseniz isleyiniz! Ben cenneti size vâcib kildim' buyurmustur!" dedi.
Alî dedi ki: Bunun üzerine Umer'in iki gözü yas akitti da: — Allah ve Rasûlü en bilendir! dedi [38].

24- Bâb: Kitâb Ehline Mektûb Nasil Yazilir?

33-.....ez-Zuhrî söyle dedi: Bana Ubeydullah ibn Abdillah ibn Utbe haber verdi. Ona da Ibn Abbâs haber verdi; ona da Ebû Suf-yân ibn Harb söyle haber vermistir: Kendileri Sam'da tacirler olarak Kureys'ten bir topluluk içinde bulunurlarken, Hirakliyus'un adamlari ona gelmisler... Hadîsi böyle zikretti.
Ebû Sufyân dedi ki: Sonra Hirakl, Rasûlullah'm mektubunu istedi. Mektûb onun huzurunda okundu. Mektûbda sunlar vardi: "Rahman ve Rahîm olan Allah'in ismiyle!
Allah'in Kulu ve Elçisi Muhammed'den Rûmlar'in büyügü Hi-rakVel Selâm dogruya uyanlara! Amma ba'du(= Sözün bundan sonrasi sudur):..." [39].

25- Bâb: Mektuba Kimin Ismiyle (Yazanin Mi, Yoksa Göndebilenînki Ile Mi) Baslanir?

el-Leys söyle dedi:
Bana Ca'fer ibn Rabîa, Abdurrahmân ibn Hürmüz'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûiullah (S), Isrâîl ogullari'ndan bir adami zikretti ki, o bir agaç parçasini alip onun içini oymus da bu oyuga bin dînâr ile kendisinden arkadasina yazilmis bir sahîfe koymustur.
Umer ibn Ebî Seleme de babasindan söyledi ki, o da Ebû Hureyre'den isitmis: Peygamber (S): "Bir adam bir agaç parçasini deldi de, içine borcu olan parayi koydu ve bir de 'Fulân kimseden fulân kimseyef diye bir sahîfe yazip koydu19 buyurdu, demistir [40].

26- Peygamber(S)'In: 'Seyyidinize Ayaga Kalkiniz!" Kavli Babi

34-.....Bize Su'be, Sa'd ibn Ibrahim'den; o da Ebû Umâme ibn Sehl ibn Huneyf ten; o da Ebû Saîd(R)'den söyle tahdîs etti: Ku-rayza kabilesi muhâribleri Evs kabilesinin seyyidi Sa'd ibn Muâz'in hükmüne razi olup kalelerinden indiler. Peygamber (S) Sa'd'a haber gönderdi. Sa'd (bir merkeb üzerinde) geldi. Yanina yaklasinca, Peygamber Ensâr'a:
— "Haydi ulunuza ayaga kalkiniz -yâhud: Hayirliniza ayaga kalkiniz-!" buyurdu.
Sa'd, Peygamber'in yanina oturdu. Peygamber, Sa'd'a:
— "Su Kurayza ogullari senin hükmüne razi olup indiler!" buyurdu.
Sa'd da:
— Ben bunlarin harb edenlerinin öldürülmelerine, kadinlar ve çocuklarinin da esîr edilmelerine hükmediyorum, dedi.
Peygamber:
— "(Ey Sa'd!) Yemin ederim ki, sen Melik olan Allah'in hükmettigi ile hükmettin!" buyurdu [41].
Ebû Abdillah el-Buhârî: Arkadaslarimdan biri bana evvelinden "Senin hükmüne" kadar bu hadîsi, senediyle Ebû'l-Velîd'den; o da Ebû Saîd'in kavlinden (yâni kendi takririnden) olmak üzere anlatti, demistir.

27- Musâfaha (Yâni El-Ele Tutusup Tokalasmanin Mesrû'lugu) Babi [42]

Abdullah ibn Mes'ûd: Peygamber (S) elim elinin içinde oldugu hâlde bana tesehhüd duasini ögretti, demistir [43].
Ka'b ibn Mâlik de (tevbesinin kabulü hadîsinde) söyle dedi: Nihayet mescide girdim. Rasûlullah oturmustu,
etrafinda sahâbîleri çevrelenmislerdi. Hemen Talha ibn Ubeydullah kalkti, bana dogru kosarak geldi, benimle musâfaha etti (elimi tutup sikti) ve beni tebrik etti [44].

35-.....Bize Hemmâm ibn Yahya tahdîs etti ki, Katâde söyle demistir: Ben Enes(R)'e:
— Peygamber(S)'in sahâbîleri arasinda musâfaha, yânî el sikisip tokalasmak var miydi? diye sordum.
Enes:
— Evet vardi, diye cevâb verdi [45].

36-.....Hayve ibnu Surayh el-Basrî söyle demistir: Bana Ebû Ukayl Zuhre ibnu Ma'bed tahdîs etti ki, kendisi dedesi Abdullah ibn Hisâm'dan söyle dedigini isitmistir: Bizler Peygamber(S)'in berabe-rinde idik. Peygamber, Umer ibnu'l-Hattâb'in elini tutmus hâldeydi [46].

28- Iki Eli Tutup Musâfaha Etmek Babi

Hammâd ibn Zeyd de Abdullah ibnu'l-Mubârek'le iki elini tutmak suretiyle musâfaha etmistir [47].

37-.....Mucâhid ibn Cebr söyle derdi: Bana Abdullah ibnu Sahbara Ebû Ma'mer tahdîs edip söyle dedi: Ben Ibnu Mes'ûd(R)'dan isittim, söyle diyordu: Rasûlullah (S) elim O'nun eli içinde oldugu hâlde tesehhüdü bana ögretti. Rasûlullah bana Kur'ân'dan bir sûre ögretir gibi su tesehhüdü ögretiyordu:
"et-Tahiyyâtu tittâhi ve's-salavâtu ve't-tayyibâtu. es-Selâmu aleyke eyyuhe 'n-Nebiyyu ve rahmetu Ilâhi ve berekâtuhû. es-Selâmu aley-nâ ve alâ ibâdVllâhVs-sâlihîn. Eshedu en lâ ilahe HleHlâhu ve eshedu enne Muhammeden abduhu ve Rasûluhu".
Bunu biz Rasûlullah aramizda iken böyle söylerdik, ruhu kab-zolunduktan sonra "es-Selâmu ale*n-Nebiyyi" demege basladik [48].
Buhârî: Ibn Mes'ud, "Ale'n-Nebiyyi" demeyi kasdediyor, dedi.

29- Muânaka (Yânî Birbirinin Boyunlarina Sarilmak) Ve Insanin Diger Birine "Nasil Oldun? " Demesi Babi

38-.....ez-Zuhrî söyle demistir: Bana Abdullah ibn Ka'b ibn Mâlik haber verdi. Ona da Abdullah ibn Abbâs (R) söyle haber vermistir: Alî, yânî Ibnu Ebî Tâlib, -son hastaliginda- Peygamber(S)'in yanindan disari çikti.,.
H ve yine bize Ahmed ibn Salih tahdîs etti. Bize Anbese tahdîs etti. Bize Yûnus tahdîs etti ki, Ibn Sihâb söyle demistir: Bana Abdullah ibn Ka'b ibn Mâlik haber verdi; ona da Ibn Abbâs söyle haber vermistir: Alî ibn Ebî Tâlib (R), Peygamber'in vefat ettigi hastaligi sirasinda, Peygamber'in yanindan disari çiktiginda insanlar:
— Yâ Eba'l-Hasen! RasûluIIah (bu gece) nasil sabahladi? diye sordular.
Alî:
— Allah'a hamd olsun, hastaliktan beri' (yânî iyilesmis) olarak sabahladi! diye cevâb verdi.
Alî'nin bu cevâbi üzerine babam Abbâs, Alî'nin elini tuttu da Alî'ye:
— Sen Peygamber'in ölecegini -yâhud: Su hakîkati- görüp düsünüyor musun? Vallahi sen üç gün sonra asanin, yânî baskasinin kulu (me'mûru) olacaksin! [49]. Vallahi ben Rasûlullah'in bu hastaligindan yakinda ölecegini kuvvetle saniyorum. Çünkü ben Abdulmuttalib ogullari'nin yüzlerindeki ölüm alâmetini (tecrübemle) bilmekteyim. SImdi sen bizi Rasûlullah'in yanina götür de biz (Hâsimîler adina kendisinden sonra devlet baskanligi) isinin kimde olacagini kendisinden soralim. Eger bu is bizde olacaksa, biz bunu (Rasûlullah'in sagliginda) bilelim. Bizden baskasinda olacaksa kendisine söyleyelim de bu isi bize vasiyet etsin! dedi.
Bunun üzerine Alî:
— Vallahi eger biz bu isi Rasûlullah'a sorar, O da bizi bundan men' ederse, (O'nun vefatindan) sonra insanlar bunu (delîl getirerek, halifeligi) bize ebediyyen vermezler. Bu sebeble ben bu [50]

halifelik mes'-elesini Rasûlullah'a ebediyyen sormam! diye yemîn etti .

30- Çagirana "Lebbeyke Ve Sa'deyke" Sözleriyle Cevâb Veren Kimse Babi [51]

39-..... Bize Hemmâm ibn Yahya, Katâde'den; o da Enes(R)'ten tahdîs etti ki, Muâz ibn Cebel (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'in devesinin arka tarafina binmistim. Beni:
— "Yâ Muâz!" diye çagirdi. Ben:
— Lebbeyke ve sa'deyke! (Buyur, itâatindeyim ve emrine hazirim!) dedim.
Sonra yine bunun gibi üç kerre daha nida edip çagirdi da (üçüncüsünde):
— Allah 'in kullari üzerindeki hakkinin ne oldugunu biliyor musun?" buyurdu.
Ben:
— Hayir bilmiyorum! dedim.
— "Allah 'in kullari üzerindeki hakki, O'na hiçbirseyi ortak kilmayarak ibâdet etmeleridir" buyurdu.
Sonra bir müddet daha yürüdü de yine:
— "Yâ Muâz!" diye nida etti. Ben:
— Lebbeyke ve sa'deyke! diye cevâbladim.
— "Onlar bunu yaptiklari zaman, kullarin Allah üzerindeki haklarinin ne oldugunu biliyor musun?" diye sordu.
Ben:
— Hayir (bilmiyorum), dedim. Rasûlullah:
— "Kullar bunu isledikleri zaman, kullarin Allah üzerindeki haklari, Allah'in onlari azâb etmemesidir" buyurdu [52].

40- Bize Hudbe ibn Hâlid tahdîs etti. Bize Hemmâm ibn Yahya tahdîs etti. Bize Katâde, Enes'ten; o da Muâz'dan bu geçen hadîsi tahdîs etti [53].

41-.....Bize Zeyd ibn Vehb el-Cuhenî tahdîs edip söyle dedi:
Vallahi bize Ebû Zerr Cundeb el-Gifârî (R) Rebeze'de tahdîs edip söyle dedi: Ben bir yatsi vaktinde Peygamber (S) ile beraber Medine'nin disindaki Harre denilen kara taslik yerde yürüyordum. Bizim karsimiza Uhud Dagi çikinca, Peygamber:
— "YâEbâ Zerr! Ben Uhud'un benim için altin olmasini ve bu kadar çok altindan benim yanimda borç ödemek için hazirlamakta oldugum bir dînâr bulundugu hâlde üzerimden bir gece yâhud üç gece geçmesini arzu etmem, muhakkak bu altinlari Allah'in kullarina söyle, söyle, söyle harcar infâk ederdim" buyurdu [54].
Râvîdecii ki: Ebû Zerr "Söyle, söyle, söyle"sözlerini söylerken eliyle bize saga, sola ve önüne dogru isaretler yapip harcama yönlerini gösterdi. Sonra yine:
— "Yâ Ebâ Zerr!" diye seslendi. Ben:
— Lebbeyke ve sa'deyke yâ Rasûlallah! dedim. O:
— "Malca çok zengin olanlar vardir ki, onlar sevâbca çok azdirlar. Ancak mallarini söyle, söyle

(Allah'in kullan yolunda) harcayanlar müstesnadirlar" buyurdu.
Sonra Rasûlullah bana:
— "Yâ Ebâ Zerr! Ben Sana dönünceye kadar sen yerinde dur, hiçbir yere ayrilma!" buyurdu ve gidip nihayet gözümden kayboldu.
Bu sirada ben bir ses isittim de Rasûlullah'in bir tehlikeye ugra-tilmasindan endîse ettim ve O'nun yanina dogru gitmek istedim. Sonra Rasûlullah'in bana: "Yerinden hiç ayrilma" sözünü hatirladim da yerimde bekledim. Rasûlullah gelince:
— Yâ Rasûlallah!Ben bir ses isittim de Sen'in bir tehlikeye ugratilmis olmandan endîse ettim, yanma gelmek istedim, sonra bana "Yerinden ayrilmadan bekle" sözünü hatirladim da yerimde dikeldim, dedim.
Peygamber bana:
— "Bu, Cibril idi. Bana geldi de: Ümmetimden her kim Allah'a hiçbirseyi ortak kilmaksizin ölürse cennete girer! diye haber verdi" buyurdu.
Ben:
— Yâ Rasûlallah! O kul zina etse ve hirsizlik yapsa da mi (cennete girecek)? dedim.
Rasûlullah:
— "Zina etmis olsa da, hirsizlik yapmis olsa da!" buyurdu. Râvî el-A'mes söyle dedi: Ben Zeyd ibn Vehb'e hitaben:
— Bana bu hadîsin râvîsi Ebu'd-Derdâ oldugu haberi ulasti, dedim.
Bunun üzerine Zeyd:
— Sehâdetle yemîn ederim ki, bu hadîsi bana Rebeze köyünde muhakkak Ebû Zerr Cundeb tahdîs etti, dedi.
el-A'mes: Ve bana Ebû Salih de Ebu'd-Derdâ'dan, bunun benzerini tahdîs etti, dedi.
Ebû Sihâb da el-A'mes'ten yaptigi rivayetinde "O altinin üç gün yanimda kalmasini istemezdim" seklinde söylemistir [55].

31- Bâb:

"Bir kisi öbür kisiyi oturdugu yerden kaldirmaz

42-.....Bize Mâlik, Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Bir kisi öbür kisiyi oturdugu yerden kaldirip, sonra da onun yerine oturmaz" buyurmustur [56].
'Ey îmân edenler, size meclislerde 'Yer açin' denildigi zaman genisletin ki, Allah da size genislik versin. 'Kalkin' denilince de kalkiverin... " (el-Mucâdile: Il) [57].

43-.....Bize Sufyân es-Sevrî, Ubeydullah'tan; o da Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S) bir kisinin oturdugu yerinden kaldirilmasini ve oraya baska birisinin oturmasini neh-yetmis: "Ve lâkin yer açiniz ve genisleyip genisletin" buyurmustur.
Nâfî*: Ibn Umer de bir kisinin oturdugu yerden kaldirilip da sonra onun yerine baskasini oturtmayi [58]

kerîh görürdü, demistir .

33- Oturdugu Meclisten Yâhud Evinden, Oradaki Arkadaslarindan Izin Istemeksizin Kalkan Yâhud Oradaki Insanlarin Kalkip Gitmeleri Için Kendisi Kalkmaya Hazirlanan Kimse Babi

44-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) Zeyneb bintu Cahs ile evlendigi zaman insanlari dügün asma da'vet etti, insanlar yediler, sonra oturup konusuyorlardi.
Enes dedi ki: Rasûlullah kalkmaya hazirlanir gibi vaziyet aldi (da onlarin kalkip gitmelerine isaret etti). Fakat onlar kalkmadilar. Onlarin kalkmadiklarini görünce kendisi kalkti. Rasûlullah kalkinca, O'nun beraberinde insanlardan kalkanlar da kalktilar. Geride üç kisi oturup kaldilar. Peygamber (Âise'nin ve diger kadinlarinin yanlarina dolasip da) Zeyneb'in odasina girmek için geldigi hâlde, onlar hâlâ oturuyorlardi. (Peygamber tekrar dönüp gitti.) Sonra onlar kalkip gittiler.
Enes dedi ki: Akabinde ben gidip Peygamber'e onlarin gitmis olduklarini haber verdim. Bunun üzerine geldi ve içeriye girdi. Ben de O'nunla beraber girmege davrandim. Peygamber bu sirada benimle kendisi arasina (kapidaki) perdeyi sarkitti. Yüce Allah da; "Ey îmân edenler, Peygamber'in evlerine yemege da'vet olunmaksizin, vaktine de bakmaksizin girmeyin,.. Bu, Allah katinda büyük bir günâhtir" âb: 53) âyetini indirdi [59].

34- El Ile Ihtibâ Oturusu Babi

Ki bu, kisinin iki kaba eti ve sagrisi üstüne oturup uyluklarini karnina dayamasi ve ellerini birbirine sarip baldirlari üzerine koyarak oturmasidir [60].

45-.....Abdullah ibn Umer (R): Ben Rasûlullah(S)'i Ka'be'nin bir tarafinda eliyle söyle ihtibâ ederek otururken gördüm, demistir [61]

35- Arkadasinin Iki Eli Arasina Dayanan Kimse Babi

Habbâb ibn Erett: Ben Peygamber(S)'in yanina geldim.
O (Ka'be'nin gölgesinde) bir kaftani yastik yaparak dayanmis hâldeydi. (Bizim kurtulmamiz için) Allah'a duâ etmez misin? dedim.
Hemen dogrulup oturdu [62].

46-.....Ebû Bekre Nufey' (R) söyle demistir: Rasûlullah (S):
— "Size büyük günâhlarin en büyügünü haber vereyim mi?" dedi.
Sahâbîler:
— Evet haber ver yâ Rasûlallah! dediler. Rasûlullah:
— "Allah'a ortak tanimak ve ana-babaya isyan etmektir" buyurdu.

47- Bize Müsedded tahdîs etti. Bize Bisr bunun benzerini tahdîs etti.
Bunda su ziyâde vardir: Peygamber (S) bir yere dayanir hâldeydi, hemen oturdu da:
— "Dikkat edin! Bir de yalan sözdür" buyurdu. Bunu o kadar çok tekrar ediyordu ki, bizler:
— Keski sussaydi, dedik [63].

36- Bir Ihtiyaç Yeyâ Bir Maksadi Yerine Getirmek Için Yürüyüsünde Sür'at Yapan Kimse Babi

48-..... Ukbe ibnu'l-Hâris (R) tahdîs edip: Peygamber (S) ikindi namazim kildirdi da hizli hizli yürüdü, sonra evine girdi, demistir [64].

37- Serîr (Edinmenin Hükmü) Babi

49-.....Âise (R) söyle demistir: Ben Rasûlullah ile kiblesi arasinda serîr üzerinde yan yatmis hâlde bulunurdum. Bu hâlde Rasûlullah (S) seririn ortasina dogru namaz kilardi. O namaz kilarken benim bir ihtiyâcim olurdu, bu hâlde kalkip O'nun kiblesini karsilamayi istemezdim de seririn ayaklan tarafindan siyrilip giderdim [65].

38- (Üzerine Dayanip Yaslanmasi Için) Kendisine Yastik Atilan Kimse Babi

50-.....Ebû Kilâbe söyle demistir: Bana Ebû'l-Melîh haber verip söyle dedi: Ben senin baban Zeyd ile beraber Abdullah ibn Amr(R)'m yanma girdik. O bize söyle tahdîs etti: Peygamber(S)'e benim oruç tutusum zikredilmis. Bu sebeble benim yanima girdi. Ben de O'na, içi hurma agacinin lifleriyle doldurulmus deriden bir yastik attim. Kendisi yer üzerine oturdu da o yastik benimle kendisi arasinda kaldi. Rasûlullah bana:
— "Her aydan üç gün oruç tutman sana kâfi gelmiyor mu?" buyurdu.
Ben:
— Yâ Rasûlallah (bundan daha çoguna gücüm yeter)! dedim.
— "(Öyleyse her aydan) bes gün tut!" buyurdu. Ben:
— Yâ Rasûlalîah (bundan çoguna da gücüm yeter)!dedim.
— "(Her aydan) yedi gün oruç tut!" buyurdu. Ben:
— Yâ Rasûlallah (daha fazlasina gücüm yeter)! dedim.
— "(Her aydan) dokuz gün oruç tut!" buyurdu. Ben:
— Yâ Rasûlallah (daha çoguna gücüm yeter)! dedim.
— "(Her aydan) onbir gün oruç tut!" buyurdu. Ben:
— Yâ Rasûlallah (bundan çoguna güç yetiririm)! dedim.
— "Dâvûd Peygamber'in orucundan fazla oruç yoktur, o da senenin yarisidir: Bir gün oruç tutmak, bir gün tutmamaktir" buyurdu [66].

51-.....Ibrâhîm en-Nahaî söyle demistir: Alkame Sam'a gitti, (Sam'daki) mescide varip iki rek'at namaz kildi da:
— Allah'im! Bana burada iyi bir meclis arkadasi ihsan eyle! diye duâ etti.
Sonra Ebu'd-Derdâ'nin yanina varip oturdu. Ebu'd-Derdâ ona:
— Sen kimlerdensin? diye sordu. Alkame:
— Küfe ahâlîsindendim (oradan geldim)! diye cevâb verdi. Ebu'd-Derdâ:
— Rasûlullah'in sirrinin (gizli haberlerinin) sahibi olan ve kendisinden baskasi o sirdan bilmeyen kimse, yânî Huzeyfe, sizin içinizde degil mi? Yâhud Allah'in, Rasülü'nün diliyle, yânî duasi üzerine seytânin serrinden kurtardigi kimse, yânî Ammâr, sizin içinizde degil mi? Yâhud Rasûlullah'in misvak ve yastiginin sahibi olup bunlari tasiyan kimse, yânî Ibn Mes'ûd, sizin içinizde degil mi? Abdullah ibn Mes'ûd "Ve'l-leyti izâyagsâ ve'n-nehâri izâ tecellâ"dan sonrasini nasil okurdu? dedi.
Alkame:
— "Ve'z-zekeri ve'l-ünsâ" seklinde okur (onun kiraatinde "Ve mâ halaka" yoktur), dedi.
Ebu'd-Derdâ:
— Su Samlilar bana "Ve mâ halaka'z-zekerâ ve'l-ünsâ" kirâatinde israr ediyorlar, en sonu beni Rasûlullah'tan isitmis oldugum kiraatten sübheye düsürmeye yaklasiyorlar! Dedi [67].

39- Gündüz Uykusu Ve Istirahatinin Cumua Namazindan Sonra Olmasi Babi

52-..... Sehl ibn Sa'd es-Sâidî (R): Biz ögle yemegini cumua namazindan sonra yer, gündüz uykusu ve istirâhatini de cumua namazindan sonra yapardik, demistir [68].

40- Mescid Içinde Uyumak Ve Istirahat Etmek Babi

53-.....Sehl ibn Sa'd (R) söyle demistir: Alî(R)'nin "Ebû Turâb"' kadar kendisine sevimli olan hiçbir isim yoktu. Su muhakkak ki o, bu "Ebû Turâb" ismiyle çagirildigi zaman bundan pek sevinir, ferahlanirdi. Bir gün Rasûlullah (S), kizi Fâtima aleyha's-selâma geldi. Evde Alî'yi bulamadi.
— "Amcanin oglu nerede?" diye sordu. Fâtima:
— Benimle onun arasinda birsey oldu da bana öfkelenip danl-di. Bu sebeble disari çikti, gündüz uykusunu evde, benim yanimda uyumadi, cevâbini verdi.
Rasûlullah bir insana:
— "Bak, o nerede!" buyurdu. O adam gidip geldi de:
— Yâ Rasûlallah, Alî mescidde uyuyor, dedi.
Rasûlullah mescide geldi. Bakti ki Alî yan tarafina yatmis, ridâ-si bir yanindan siyrilip düsmüs, vücûduna toprak bulanmis. Rasûlullah:
— "Kalk Ebâ Turâb, kalk Ebâ Turâb!" demege ve onun bedeninden topraklari silkmege basladi [69]
.

41- Bir Kavmi Ziyaret Edip De Onlartn Yaninda Gündüz Uykusuna Yatan Kimse Babi

54-.....Bize Muhammed ibnu Abdillah el-Ensârî tahdîs edip söyle dedi: Bana babam Abdullah ibnu'l-Müsennâ, Sumâme ibn Ab-dillah'tan; o da dedesi Enes ibn MâIik(R)'ten söyle tahdîs etti: (Enes'in anasi) Ümmü Suleym bintu Milhân, Peygamber (S) için deriden düzülmüs bir dösek yayardi da Peygamber, onun yaninda bu dösek üzerinde gündüz uykusuna yatardi.
Enes dedi ki: Peygamber uyudugu zaman, Ümmü Suleym, Pey-gamber'in terinden ve saçlarindan alirdi da bunlari bir sise içinde toplardi. Sonra bunlari râmekten yapilan güzel koku içinde toplardi.
Râvî Sumâme dedi ki: Enes ibn Mâlik'e ölüm yaklastigi zaman, -öldügünde cesedinde ve kefeninde kullanilacak kokunun içine Peygam-ber'in teri ve saçlarinin bulundugu bu sükk kokusundan da katilmasini vasiyet etti.
Sumâme: Vefatinda vasiyet ettigi gibi, cesedinde kullanilan kokunun içine bundan konuldu, demistir [70]
.

55-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle derdi: Rasûlullah (S) Kubâ'ya gittigi zamanlarda teyzem Ümmü Haram bintu Milhân'in yanina girerdi, o da kendisine yemek ikram ederdi. O sirada Ümmü Haram, Ubâde ibnu's-Sâmit'in nikâhi altinda idi. Yine bir gün Rasûlullah onu ziyarete geldi ve evine girdi. Teyzem de O'na yemek ikram etti. Yemekten sonra Rasûlullah bir müddet uyudu. Sonra gülerek uyandi.
Ümmü Haram dedi ki: Ben:
— Yâ Rasûlallah! Seni güldüren nedir? diye sordum. O:
— "Ru 'yâmda bana ümmetimden birtakim insanlar su deniz üstündeki gemilere biniyorlar da, hükümdarlarin tahtlari üzerine kurulduklari gibi kurularak, A ilah yolunda deniz harbine giden gaziler olarak gösteri/diler" -RâvîIshâk: Yâhud "Tahtlar üzerindeki melikler gibi" demistir- buyurdu.
Ben:
— (Yâ Rasûlallah!) Beni de o deniz gazilerinden kilmasi için Allah'a duâ ediver! dedim.
Rasûlullah da duâ etti. Bundan sonra basim yastiga koyup bir müddet daha uyudu. Sonra yine gülümseyerek uyandi. Ben yine:
— Yâ Rasûlallah! Seni güldüren nedir? diye sordum. Rasûlullah:
— "Bu defa da bana ümmetimden birtakim insanlar gösterildi ki, bunlar da yine denizin üstündeki gemilere biniyorlar ve tahtlari üzerine kurulmus hükümdarlar olarak -yâhud: Tahtlari üstüne ku-rulmus hükümdarlar gibi- Allah yolunda gazaya gidiyorlardi" buyurdu.
Ben yine:
— Beni de onlardan kilmasi için Allah'a duâ ediver! dedim.
— "Sen birincilerdensin" buyurdu.
Enes dedi ki: Hakîkaten Ümmü Haram, Muâviye ibn Ebî Suf-yârrin Sâm Valiligi zamaninda ve onun kumandasinda tertîb edilen deniz gazasina katilmak üzere gemiye bindi. Denizden karaya çiktigi zaman bindigi hayvanindan düstü de sehîd oldu [71].

42- (Avret Yeri Açilmaksizin) Nasil Kolay Olursa Öyle Oturma(Nin Cevazi) Babi

56-.....Ebû Saîd el-Hudrî (R): Peygamber (S) bir tek bez içinde, insanin ferci üzerinde ondan

hiçbirsey bulunmaksizin (onu sarinip bürünmekten ibaret olan) iki türlü giyinisten; istimâlu's-sammâ iie ihtibâ giyinisinden nehyetti. Bir de iki türlü alis-satistan da neh-yetti, demistir [72].
Bu hadîsi ez-Zuhrî'den rivayet etmekte Sufyân ibn Uyeyne'ye, Ma'mer ibn Râsid, Muhammed ibn Ebî Hafsa, Abdullah ibn Budeyl mutâbaat etmislerdir.

43- Insanlarin Gözleri Önünde Birisine Gizlice Birsey Söyleyen, Arkadasinin Bu Gizli Söyledigi Sirrini Onun Sagliginda Hiçkimseye Haber Vermeyen Ve Ancak O Sirri Söyleyen Vefat Ettigi Zaman Baskasina Söyleyen Kimse Babi

57-..... Bize Firâs ibn Yahya, Âmir ibn Serâhîl es-Sa'bî'den tahdîs etti ki, Mesrûk söyle demistir: Bana mü'minlerin annesi Âise (R) tahdîs edip söyle dedi: Peygamber'in (vefati hastaliginda) bütün kadinlari toplu olarak yaninda bulunuyorduk. Bizden hiçbir kadin ayri birakilmis degildi. Fâtima aleyhi's-selam yürüyerek bize dogru yönelip geldi: Allah'a yemîn ederim ki, Fâtima'nin yürüyüsü Rasü-lullah'in yürüyüsünden farkli olmazdi (tipki O'nun yürüyüsüne benzerdi). Rasûlullah, Fâtima'nin gelisini görünce, onu:
— "Merhaba kizim" diye hosgeldin sözüyle karsiladi. Sonra Fâtima'yi sag yanina yâhud sol tarafina oturttu. Sonra
ona gizlice birsey söyledi. Bunun üzerine Fâtima siddetli bir aglayisla agladi. Rasûlullah onun hüznünü görünce, ona ikinci defa gizlice birsey daha söyledi. Bunun üzerine Fâtima gülmeye basladi. Kadinlari arasindan ben, Fâtima'ya hitaben:
— Rasûlullah biz kadinlar arasindan yalniz sana gizli birsey tahsis etti. Sonra sen aglamaga basladin! dedim.
Rasûlullah kalkinca ben Fâtima'ya:
— Rasûlullah'm sana gizlice söyledigi sey ne idi? diye sordum. Fâtima:
— Ben, Rasûlullah'm karsisinda O'nun gizlice söyledigi sirrini
ifsa edip yayacak degilim, dedi.
Rasûlullah vefat ettigi zaman, yine ben Fâtima'ya hitaben:
— Senin üzerinde bulunan analik hakkim sebebiyle senden yemîn ederek istiyorum ki, muhakkak bana o sirri haber vereceksin! dedim.
Fâtima:
— Simdi evet, dedi ve o sirri haber verip söyle söyledi:
— Rasûlullah, birinci defasinda bana gizlice söyledigi zaman: "Cibril her sene bir defa bütün Kur'ân 'i kendisiyle mukaabele eder oldugunu" (söyleyip) "Bu sene Cibril Kur'ân 'i benimle iki kerre mukaabele etti. Bunu da ecelin yaklasmis olmasindan baska birsey görmüyorum. Sen Allah'a ittikaa et ve sabret. Çünkü ben senin için ne güzel bir öncüyüm!" diye haber verdi. Bunun üzerine ben o gördügün aglayisla agladim, dedi.
Fâtima devamla dedi ki:
— Rasûlullah, bu sözü üzerine benim sabirsizlanip üzüldügümü görünce de ikinci defa bana gizlice birsey daha söyledi ve:
— "Yâ Fâtima! Sen mü'min kadinlarinin seyyidesi olmandan razi olmuyor musun -yâhud: Bu ümmetin kadinlarinin seyyidesi olmandan razi olmaz misin-?" buyurdu [73].

44- Sirtüstü Yatmak Babi

58-.....ez-Zuhrî tahdîs edip söyle demistir: Bana Abbâd ibnu Temîm, amcasi Abdullah ibn Zeyd el-Ensârî'den haber verdi ki, o: Ben RasüIullah(S)'i mescidin içinde sirtüstü yatip bir ayagini digeri üzerine koymus hâlde gördüm, demistir [74].

45- Bâb:

"Üç kisi bir arada bulunurken, bunlardan ikisi, üçüncüyü birakip gizli konusmaz".
Ve Yüce Allah'in su kavilleri:
"Ey îmân edenler, aranizda gizli konusacaginiz vakit, günâhi, düsmanligi, Peygamber'e isyani fisildasmayin. Iyiligi, takvayi fisildasin ve ancak huzurunda toplanacaginiz Allah'tan korkun. Fisilti, sirf seytândandir, îmân edenleri tasaya düsürmek içindir. Hâlbuki bu, Allah'in izni olmaksizin, onlara hiçbir seyle zarar verici degildir. O hâlde müzminler ancak Allah'a güvenip dayansinlar" (ei-Mucâdüe: 9-io>;
"Ey îmân edenler, siz Peygamber'e gizli birsey arzetmek istediginiz vakit, bu mahrem konusmanizdan evvel sadaka verin. Bu sizin için daha hayirli, daha temizdir. Fakat bulamazsaniz, sübhe yok ki, Allah çok magfiret edici, çok merhamet eyleyicidir. Mahrem konusmanizdan evvel sadakalar vereceginizden korktunuz mu?
Çünkü iste yapmadiniz. (Bununla beraber) Allah sizin tevbelerinizi kabul etti. O hâlde namazi kilin. Zekâti verin. Allah'a ve Rasûlü'ne itaat edin. Allah ne yaparsaniz hakkiyle haberdârdir"
(el-Mucâdile: 12-13) [75].

59-.....Bana Mâlik, Nâfi 'den; oda Abdullah ibn Umer(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S): "Üç kisi bir arada bulunduklari zaman, bunlardan ikisi, üçüncüyü birakip da gizli konusmasinlar" buyurmustur.

46- Sirri Koruyup Saklamak Babi

60-.....Süleyman ibn Tarhân et-Teymî söyle demistir: Ben Enes ibn MâIik(R)'ten isittim, söyle diyordu: Peygamber (S) bana bir sirr söyledi. Artik ben o sirri, Peygamber'den sonra da kimseye haber vermedim. Yemîn olsun annem Ümmü Suleym de onu benden sordu da ben o sirri ona da haber vermedim [76].

47- Bâb: Üç Kisiden Fazla Olduklari Zaman Ikisinin Birbirine Yanasip Da Fisildasmalarinda Ve Gizlice Konusmalarinda Sakinca Yoktur

61-.....Bize Cerîr, Mansûr'dan; o daEbû Vah"den; o da Abdullah ibn Mes'ûd(R)'dan tahdîs etti ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Üç kisi bir arada oldugunuz zaman bunlardan ikisi, üçüncüyü

kederlendirmemek için, ondan ayri gizli konusmasin! Tâ bu üç kisi insanlara karisincaya kadar" [77]
.

62-.....Abdullah ibn Mes'ûd (R) söyle demistir: Peygamber (S) -Huneyn harbinden sonra- bir gün ganimet mallarini taksîm etti (de bâzi kimselere fazla vermisti). Bunun üzerine Ensâr'dan (Ma'teb adinda) bir adam:
— Muhakkak ki, bu taksim, kendisinde Allah'in rizâsi irâde edilmeyen bir taksimdir! dedi.
Ben bunu isitince:
— Dikkat et! Vallahi ben muhakkak Peygamber'e gidecegim!
dedim.
Akabinde Peygamber'e vardim, kendisi bir cemâatin içinde bulunuyordu. Yanastim da o adamin sözünü yavasça kendisine söyledim. Peygamber bu uygunsuz sözden dolayi yüzü kipkirmizi olunca-ya kadar öfkelendi. Sonra:
— "Allah'in rahmeti Musa'nin üzerine olsun! O bundan daha çok sözlerle ezâlandirildi da sabretti!9' buyurdu [78].

48- Necvâ'yi, Yâni Gizli Konusma'yi Uzatmak Ve Yüce Allah'in "Ve Izhum necvâ" (el-tsrâ: 47) Kavli Babi

"Necvâ", "Nâceytu" yânî "Gizli söyledim" ma'nâsindan bir masdardir. Yüce Allah onlari bu masdarla vasifladi. Ma'nâ: "Onlar birbirleriyle gizli gizli fisildasiyorlar" demektir [79]

63-.....Enes ibn Mâlik (R) söyle demistir: Bir kerresinde yatsi namazi ikaamet edildi, bu sirada bir adam Rasûlullah (S) ile mescidin bir tarafinda yavas yavas konusuyordu. Konusmasi o kadar uzun sürdü ki, nihayet sahâbîleri uyukladilar. Sonra Rasûlullah ayaga kalkti ve namazi kildirdi [80].

49- Bâb: Uyuma Sirasinda Evin Içinde Ates Birakilmaz

64-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, ez-Zuhrî'den; o da Sâlim'den; o da babasi Abdullah ibn Umer(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Uyuyacaginiz zaman evlerinizin içinde ates birakmayiniz" buyurmustur.

65-.....Ebû Mûsâ (R) söyle demistir: Bir kerre Medine'de gece vakti bir ev, sâhibleri içinde iken yandi. Akabinde bu kimselerin hâli Peygamber(S)'e haber verildi. Peygamber: "Sübhesiz ki, bu ates sizin için ancak bir düsmandir. Onun için uyumak istediginiz zaman atesi kendinizden söndürünüz" buyurdu [81].

66-..... Câbir ibn Abdillah (R) dedi ki: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Kaplarinizi Örtün ve kapilarinizi kapatin; kandillerinizi de söndürün, çünkü fare fitilini çekebilir ve ev halkinin

yanmasina se-beb olabilir".

50- Geceleyin Kapilarin Kilitlenmesi Babi

67-.....Câbir (R) söyle dedi: Rasûlullah (S): "Geceleyin uyumak istediginiz zaman kandilleri söndürünüz, kapilari iyice kapatip kilitleyiniz, su tulumlarinin agizlarini sikica baglayiniz, yemek ve içecek kaplarinin üstlerini de iyice örtüp kapatiniz" buyurdu.
Râvî Hemmâm ibn Yahya: Ben Atâ'nin "Velev ki, bir agaçpar-çasiyle olsun" dedigini saniyorum, demistir [82].

51- Büyüdükten Sonra Da Sünnet Olmak Ve Koltuk Altlarinin Killarini Gidermek Babi

68-.....Bize îbrâhîm ibn Sa'd, îbn Sihâb'dan; o da Saîd ibnu'l- Müseyyeb'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Fitrat hasletleri bestir: Sünnet olmak, avret yerlerini tiras için ustura kullanmak, koltuk alti killarini gidermek, biyiklari kisaltmak, tirnaklari kesmek" buyurmustur.

69-.....Bize Ebu'z-Zinâd, el-A'rec'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S): "îbrâhîm aleyhi's-selâm seksen yasindan sonra keserle sünnet oldu" buyurmustur.
Ebû Abdillah el-Buhârî söyle dedi; Bize Kuteybe tahdîs etti. Bize el-Mugîre, Ebu'z-Zinâd'dan tahdîs etti, o bu hadîste seddeli olarak "Kaddum" seklinde söyledi ki, bu (Sam'da) bir yer adidir [83].

70-.....Bize Ismâîl ibn Ca'fer, Israil'den; o da Ebû Ishâk'tan haber verdi ki, Saîd ibn Cubeyr söyle demistir: Ibn Abbâs'a:
— Peygamber (S) vefat ettigi zaman sen kim gibi idin? diye soruldu.
Ibn Abbâs:
— Ben Peygamber'in kabzolundugu günlerde sünnet edilmistim. Insanlar çocuklarini bulûg çagina erismelerine kadar sünnet ettirmezlerdi, dedi.
Ibnu Idrîs de babasi Idrîs ibn Yezîd'den; o da Ebû Ishâk'tan; o da Saîd ibn Cubeyr'den; o da Ibn Abbâs'tan: "Ben Peygamber kab zolundugunda sünnet edilmis hâlde idim" seklinde söylemistir [84].

52- Bâb: Insani Allah'a Tâatten Alikoydugu Zaman Her Eglence Bâtildir

Arkadasina: "Gel seninle kumar oynayalim" diyen kimsenin hükmü? Ve Yüce Allah'in su kavli:
"insanlar içinde bilgisizce, Allah yolundan saptirmak, o yolu bir eglence edinmek için bos lâfa müsteri olan nice

adam vardir, iste onlarin hakki, horlayici bir azâbdir" (Lukmân: 6) [85].

71...... Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) söyle buyurdu: "Sizden her kim yemîn eder de yemininde (müsriklerin ye-mîni gibi) 'Lât ve Uzzâ hakki için' derse (bunun keffâreti olarak) he-men 'Lâ ilahe illellâh' desin. Arkadasina 'Gel seninle kumar oynayalim ' diyen kimse de (oynayacagi kumar bedelini) fakirlere sadaka versin!" [86].

53- Bina Yapmak Hakkinda Gelen Seyler Babi

Ebû Hureyre (R) Peygamber(S)'den:
"Kuzu oglak çobanlari bina yapmakta birbirleriyle yaristiklari zaman, iste bu kiyamet alâmetlerindendir" buyurdugunu söylemistir [87].

72-..... Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Ben bir kerre kendimi Peygamber'in beraberinde kendi elimle beni yagmurdan koruyacak, günesin sicakligindan gölgelendirecek bir ev yaptigimi gördüm. Bu insâatta Allah'in mahlûkundan hiçbir kimse bana yardim etmedi [88].

73-..... Bize Sufyân ibn Uyeyne tahdîs edip söyle dedi: Amr ibn Dînâr söyle dedi: îbn Umer (R): Vallahi ben Peygamber(S)'in ruhu alindigi günden beri bir tek kerpici digeri üstüne koymadim, bir hurma fidani da dikmedim, demistir.
Sufyân dedi ki: Ben bu hadîsi Ibnu Umer'in ailesinden birine zikrettim de o: Vallahi îbn Umer bir ev bina etti, dedi.
Sufyân dedi ki: Ben onun ailesinden birine: Belki ibn Umer bir kerpici digeri üzerine koymadim, sözünü, kendi eliyle bina ettigi evi yapmadan önce söylemistir! Dedim [89].

---

[1] Bu bâb basligi baslamak ma'nâsma Bed' ile ve meydana çikmak ma'nâsina olan Buduvv ile de gelmistir,

[2] Basliga uygunlugu "Su melekler topluluguna selâm ver..." sözünden alinir, çünkü bunda selâmin baslamasi vardir. "A!â sûretihî"dek\ zamîr, Âdem'e döndügüne göre: Allah, Âdem'i rahim tavirlarina tâbi' olmaksizin su görülen hey'etinde yaratti, demek olur. Zamîr Allah'a döndürenlere göre izafeti tesrif ve tekrîme hamlolunur ve: Allah, Âdem'i kendi suretinde, güzellikte benzeri bulunmamak suretiyle yaratti, demek olur. "Eksilme simdiye kadar devam etti", cennete girdikleri zaman, atalari Âdem'in yaratilmis oldugu güzellik, tamamlik ve boylu-luga dönecekler demektir. Bu: "Hakikat biz insani en güzel biçimde yarattik, sonra onu asagilarin asagisina çevirdik7' (et-Tîn: 4-5) kavlinin ma'nâsidir da denildi.
Bunun bir rivayeti Bed'u'l-Halk'ta da geçmisti

[3] Âyetteki IstVnâs kelimesini Ibn Abbâs "Îsti'zân-Izin istemek" diye tefsir etmistir. Hattâ Ubeyy ibn Ka'b ile Ibn Abbâs, âyetteki "Teste'nisû" lafzini "Teste'zinû" seklinde okumuslardir. Ebû Eyyûb el-Ensârî, Peygamber'e âyetteki "Isti'nâs"m mâhiyeti nedir? die sormus, O da: "Kisinin tesbîh ve tekbîr ederekyâhud sesini belli ederek oda sahibinden izin istemesidir" buyurmustur. Su hâlde âyetteki "IstVnâs" disaridan gelen bir konugun ev sahibinden izin istemesi, ev içindeki ferdlerin de birbirlerinin odalarina geldiklerinde herhangi bir surette geldigini duyurmasi, habersiz içeri girmemesidir.
Islâm'in içtimaî âdabinda çok önemli olan izin isteme ve selâm konusunu imâm buhârî bu kitabin basinda bir mukaddime hâlinde bu âyetlerle getirmistir.

[4] Bu hadîste fitne endîsesinden dolayi bakisi kisma fiili vardir. Bunun geregi fitneden emîn olundugu zaman bakmanin mümkin olabilecegidir. Çünkü Peygamber FadPin yüzünü, kadina hayret edip de bakisini devamli kilincaya kadar çevirmedi. Sonra fitneden men' etti de çevirdi. Bunun bir rivayeti Hacc'da, "Binek üzerinde duramayan adina hacc yapmak bâbi"nda geçti (Kastallânî).

[5] Hadîsin burada zikredilme sebebi, içinde açikça bakisi kisma isinin bulunmasidir. Bunun bir rivayeti MezâUiri'de de geçmisti (Aynî).

[6] Islâm'dan ev,vel Arablar birbirlerine "Hayyâke'llahû = Allah sana uzun ömür versin" diye selâmlasirlardi. Ömür uzun olur, fakat bastanbasa felâketle geçebilir. Asi! maksad, hayâtin daimî selâmeti, ömrün saadet ve refahidir. Onun Için Islâm'da selâm "es-Selâmu aleykum = Selâmet üstünüze olsun" sekline getirildi. Islâm'in tahiyyesi ve bu âyetin maksûdu iste budur... Bu âyette, verilen selâm ya daha güzeli ile, meselâ "Ve aleykumu's-selâm ve rahmetu'ilâhi", "Ve aleykumu's-selâm ve rahmetu'ilâhi ve berekâtuhû" ile yâhud sâdece "Ve aleykumu 's-selâmu = Senin üzerine de selâmet" cümlesiyle mukaabele edilmesi emrolunuyor... (Meâl-i Kerîm),
Buhârî de bu âyetle tahiyye isinin umûmunun selâm lafzina mahsûs oldugunu isaret etmistir.

[7]
Basliga uygunlugu "Selâm, Allah'in kendisidir" sözündedir.
Selâm ilâhî isimlerden olunca "es-Selâm ala'llâh", "es-Selâm ale's-selâm" takdirinde olmus olur ki, selâmin ma'kûl vechi kalmaz. Bunun bir iki rivayeti Namaz Kitabi, "Son oturusta tesehhüd bâbi"nda geçmis ve orada bâzi açiklamalar verilmisti.

[8]
Buhârî dördüncü bâbda getirdigi hadîste, selâm vermekle vazifeli olan kimselerin herbiri için ayri bâblar açarak ayri yollardan-hadîsleri bu bâblarda yazmistir. Bunlarda selâm verme mertebeleri iyice belirtilmistir. Bu hadîslerdeki "Selâm verir" haber sigalari, emir ma'nâsina da olabilir ki, buna göre "Selâm versin" demek olur.

[9]
Bu ta'lîki Buhârî el-Edebu'I-Müfred'âz, Ebû Nuaym ile Beyhakî de kendi ki-lâblannda ulastirilmis olarak getirmislerdir.

[10]
Bu hadîsin birer rivayeti Cenazeler, Libâs, Edeb, Tibb, Esribe'de geçti. Nuzûr'da da gelecektir.

[11]
Bunun bir rivayeti îmân'da da geçti. Müslümanlar arasinda tanisma vesîlesi oldugu için selamlasmanin içtimâi kiymeti pek yüksektir. Islâm Dîni, selâm vermek için tanismis olmayi sart kilmamis, bildigine de bilmedigine de selâm vermeyi bir medeniyet vazifesi kilmistir.

[12]
Bunun da bir rivayeti Edeb'de, "Birbirinden ayrilma bâbi"nda geçmisti.

[13]
Bunun birkaç rivayeti Tefsîr'de de geçti. Burada HIcâb Âyeti'nden maksad el-Ahzâb: 53. âyetidir. Bu hadîste Enes'in âyetin inisiyle ilgili husûsî bilgisi olduguna isaret vardir. Çünkü Ubeyy Ibn Ka'b ondan daha bilgili, yasça da, kudretçe de ondan büyük oldugu hâlde, bu konuda Enes'ten istifâde ediyordu.

[14]
Buhârî'nin bu sözü Ebû'I-Vakt ve Ebû Zerr'in ei-Müstemlî'den gelen nüshalarinda sabittir, digerlerinde yoktur. Ibn Hacer Fethu'l-Bâri'de: Yakisan da burada olmamasidir. Çünkü Buhârî bunu 22 bâb sonra gelecek olan 33. bâbda ayri bir bâb yapti, demistir (Kastallânî).

[15]
Hicâb emrinin indirilmesinden evvel Peygamber kadinlarin perdelenmeleri hususundaki Arab'in carî âdetine ilismiyordu. Kadinlarin perde arkasina çekilmeleri daha hayirli olacagini bilmekle beraber, kendiliginden bir tesrî'a gitmeyip, bu konuda vahyin gelmesini tercih edip bekliyordu...
Bu hadîsin bâzi rivayetleri, Abdest Alma Kitabi, "Kadinlarin ihtiyâçlarini görmek için sahraya çikmalari bâbi"nda ve el-Ahzâb Sûresi tefsirinde Umer'in Kur'ân'a uygun gelen görüsleri bâbi'nda da geçmisti.
el-Ahzâb: 59. âyetinde de hem Peygamber kadinlarinin, hem de diger mü'-min kadin ve kizlarinin giyinip örtünmeleri emr ve ta'rîf edilmektedir. Orada da belirtildigi gibi, diger Islâm kadinlarinin Peygamber kadinlari gibi perdeli ve münzevî yasamalari vâcib degildir. Âlimlerin bu hususta ittifaklari vardir. Onlar da zînetlerini açmayarak, seslerinin fitrî âhengiyle görüserek Islâm içtimaî hayâtinda caiz görülen her is sahasinda çalisabilirler. Kadinlik vakaarini koruyarak, edebli giyinerek, ticâret, alisveris, ögretmenlik, kefalet, vekâlet, sirket, sehâdet gibi Islerde her nevi' medenî haklan hâiz olup hayatî ve içtimaî faaliyetlerde bulunabilirler...

[16]
Midrâ denilen bu kadin saç taragini, dilciler söyle ta'rîf etmislerdir: Midrâ, kadin saçini ve bilhassa iki taraftaki kisimlarini tarayip düzeltmek için kullanilan bir nevi' demir taraktir. Mâsit denilen ve kadin tuvaleti yapan ve gelin yüzü süsleyen san'atkâr kadinlarin yanlarinda bulunurdu.
Bunun bir rivayeti LIbâs'ta, "Taranmak bâbi"nda geçmisti.

[17]
Bunun bir rivayetini Bûhârî Diyetler'de; Müslim de Izin Isteme Kitâbi'nda getirmistir.

[18]
Ibn Battal: Bakmak ve konusmak zina diye isimlendirildi. Çünkü bunlar hakîkî zinaya da'vet ederler. Bunun için "Fere bunu ya tasdik eder yâhud birakip yalanlar" buyurdu, demistir (Kastallânî).,
el-Lemem: Delilik ve küçük günâh ma'nâsinadir... Gûyâ ki basli basina günâh olmayip, günâha yakin bir ma'nâ demektir. Nitekim "Onlar ufak tefek suçlar hâriç olmak üzere, günâhin büyüklerinden ve fuhustan kaçinanlardir... " (en-Necm: 32) âyetinde de el-Lemem, "Küçük günâh" ma'nâsinadir (Kaamûs Ter.).
Bu hadîse göre Allah ezelde Âdem oglu'na ne takdir ettiyse, muhakkak ona erisecektir. Insan oglunun kudreti, mukadder olan seyi def etmeye kâfî degildir. Su var ki, Allah, kulun göz, dil gibi organlariyle kazandigi küçük hatâlarini, yalan bir ru'yâ hâlinde kaldikça tâ cinsiyet organi bunlan hakîkî zina ile tasdîk edip gerçeklestirinceye kadar zina suretinde cezalandirmiyor. Fakat zina gerçeklesince büyük günâh oluyor ve haddi îcâb ediyor.

[19]
Bunun bîr rivayeti Ilim Kitâbi'nda da geçti.
Ibn Battal: Bu sîga umûma gerektir. Lâkin burada husus murâd edilmistir, yâni bu hâllerin çogunda böyle yapardi ma'nâsmadir, demistir (Aynî).

[20]
Bu hadîsin bir rivayetini arka arkaya Müslim de Âdâb Kitabi, "Izin isteme bâ-bi"nda getirmistir. Hadîs, Izin istemenin üç kerre olduguna açikça delâlet etmektedir: Müslim Ter., VI, 411-418, "2153".

[21]
Bu ta'lîki Buhârî el-Edebu'l-Müfred kitabinda, ulastirilmis olarak getirmistir. Bunu Ebû Dâvûd da Abdu'1-A'lâ tarîkinden olmak üzere rivayet etmistir.

[22]
Bu hadîsin daha tafsîlli bir rivayeti Rikaak'ta gelecektir. Burada geçen "O da'-vet, onun iznidir" sözüyle beraber "Izin istediler, izin verdi; onlar da içeri girdiler" sözünün zahiri çeliskidir. Buna zamânm uzamasi, yâhud kisa olma-siyle degisiklik olacagi seklinde cevâb verildi: Eger da'vetle gelis arasinda zaman uzun olursa, izini yenilemeye muhtâc olur, yoksa muhtâc olmaz denildi... Sefaksî: Izin isteme her hâl üzerine daha ihtiyatli olandir, demistir (Kastallânî).

[23]
Peygamber'in çocuklara selâm vermesi onlari Islâm âdâbma alistirmak içindir. Bunda tevâzu'luk ve yumusaklik yoluna girme de vardir. Bu hadîsi Müslim de Isti'zân'da getirmistir.

[24]
Bu hadîsin birer rivayeti Cumua Kitabi "Namaz kilindigi zaman yeryüzüne dagiliri..." (el-Cumua: 10) kavli babi" ile Taamlar Kitâbi'nda da geçmisti.

[25]
Bu hadîsin birer rivayeti Bed'u'l-Halk'ta ve Âise'nIn Fadli'nda geçtigi gibi, in-sâallah Allah'in yardimiyle Rikaak'ta da gelecektir.

[26]
Buhârî, hadîsteki cevâbla yetinerek baslikta bir hüküm belirtmemistir. Peygam-ber'in "Kim o?" sorusuna rnünâsib olan cevâb, "Câbir" adini açikça bildirmekti. Çünkü izin istemekten gaye, gelenin kim oldugunu ev sahibinin tanimasidir. "Ene = Ben" dîye kinaye suretiyle cevâb, gayeyi te'mîn etmiyordu. Bunun için Peygamber "Ene, ene = Ben, ben"deme, açik olarak "Câbir" de! buyurmus oluyor.
Bu hadîsi Müslim de îsti'zân'da getirmistir.

[27]
CibrîPin Âise'ye selâm vermesi hadîsi bundan önceki bâbda ulastirilmis bir se-nedle geçmisti. Meleklerin Âdem'e selâm verisleri de bu kitabin basinda birinci bâb olan "Selâmin baslamasi bâbi"nda ulastirilmis olara!; geçmisti

[28]
Hadîsin basliga uygunlugu kendisine selâm verilenin ismini selâm lafzinin önüne geçirmektedir. "Ve aleyke's-selâmu"cümlesinde "Aleyke"önde, "Selâm" ondan sonradir. "Böyiece"den maksad tekbîri, kiraati, rukû'u, sucûdu ve oturusu bu ta'rîfe uygun olarak edâ edip yerine getir demektir. Bunu bütün namazinda yapmaktan maksad

da, bunlari her rek'atte böylece tekrar et demektir. Nitekim "Bunlari her rek'atte ve her secdede yap"rivayeti, bu tekrari ifâde eder.
Bu hadîsin bir rivayeti Namaz Kitabi, "Namazda kiraat bâbi"nda geçmis ve orada namazla Ilgili açiklamalar verilmisti.
[29] Birincisi sucûddan sonraki istirahat celsesine kaail olana uygundur. Buhârî bu ta'lîki Eymân ve'n-Nuzûr'da ulastirmistir.
[30] Buhârî bunu burada kisaltilmis olarak sevketti. Namaz Kitabi'nda ise bütünüyle sevketmistir.
[31] Bunun bir rivayeti yakinda geçti. Peygamber (S) Hadîce'ye Cibril'den Allah'in selâmini teblig edince, o da: Selâm Allah'tir, selâmet ancak O'ndandir, Cibril'e de selâm olsun! demisti. Bunu Taberânî rivayet etti. Bunda selâmi teblig edeni de selâmla karsilamanin müstehâbligi hükmü vardir... (Kastallânî).
[32] Bunun birer rivayeti Edeb Kitâbi'nih sonlarinda "Müsrikin künyesi bâbi"nda; keza Âlu Imrân: 186. âyeti tefsirinde geçmisti. Burada getirmekten maksad "Peygamber içinde müslümânlardan, müsriklerden, Yahûdîler'den karisik birtakim kimselerin bulundugu bir meclise ugradi ve (umûmî olarak) onlara selâm verdi" sözleridir.
[33] Bunu el-Buhârî el-Edebu'1-Müfred kitabinda, senedi ulastirilmis olarak getirmistir.
[34] Bu, Magâzî'de, Tebûk gazvesinde Ka'b ibn Mâlik'in tevbesi kissasinda geçen uzun hadîsten bir bölümdür. el-Buhârî burada ondan ihtiyâci kadar kismini zikretmistir. O da Rasûlullah'in te'dîb için ona selâm verip konusmayi ve selâmlarina karsilik vermeyi nehyetmis olmasidir. Hadîste tevbelerinin de elli gece geçtikten sonra kabul edildigi zikredilmektedir ki, bu da basliktaki sorunun bir cevâbi gibidir.
[35] Yânî bizler ve sizler ölümde müsâvîyiz, hepimiz ölecegiz.
Bunun bir rivayeti Edeb Kitabi, "Peygamber (S) asirlik yapici degildi bâ-bi"nda geçmisti.
[36] Buhârî bunun bir rivayetini "Mürtedlerin tevbe etmelerini isteme bâbi"nda getirdi.
[37] Bunun da basliga uygunlugu, kitâb ehlinin selâmini karsilama keyfiyyeti bulunmasi yönündendir, Bunda da Peygamber, ümmetine, onlara sövmeyi degil sâdece onlarin söylediklerini aynen kendilerine döndürmeyi ögretmistir.
[38] Hadîsin basliga uygunlugu, tarîklerinin birinde mektubu açtigi ve elbette sahibinin izni olmaksizin isi meydana çiksin diye ona baktigi fikrasi mevcûd olmasi yönündendir. Bunun Cihâd'da "Câsûs bâbi"nda geçen rivayetinde: Biz Hâtib'in bu kadinla yolladigi mektubu Rasûlullah'a getirdik. Onda Hâtib ibn Ebî Beltea'-dan Mekke müsriklerinden birtakim insanlara ifadesiyle Rasûlullah'm askerî islerinden bâzisini onlara haber veriyordu. Hadîsin bir rivayeti Magâzî'de "Bedir gazvesinde bulunanlarin fazîleti bâbi"nda da geçmisti.
[39] Basliga uygunlugu "Rahman ve Rahîm olan Allah'in ismiyle! Allah'in kulu ve Elçisi Muhammed'den... " sözlerindedir. Çünkü bunda kitâb ehline nasil mektûb yazilacaginin bildirilmesi vardir. Hadîs, Vahy Bâbi'nda geçen uzun hadîsin bir parçasidir. "Selâm dogruya uyanlara", Tâhâ: 47'den alinmis, bundan sonra da Âlu Imrân: 64. âyet yazilmisti.
[40] Basliga uygunlugu "Fulandan fulâna" sözünden alinir. Çünkü bunda yazanin kendi ismiyle baslanmis, sonra mektûb gönderilenin ismi zikredilmistir. Bu, Kefalet Kitâbi'nda geçen uzunca hadîsin bir parçasidir.
[41] Basliga uygunluk, bir kavmin büyügüne ikram ve ta'zîm için ayaga kalkilmasi-nin mesrû'lugu yönündendir.
Kurayza ogullan da Sa'd ibn Muâz'm bu hükmünün Tevrat hükmüne uygun oldugunu i'tirâf etmislerdir. Zamanimiz kaanûnlarina göre de hüküm böyledir. Vatana ihanet eden, düsmanla birleserek vatandaslarina karsi silâh kullanan, devlet baskanina ve onun harîmine küfredip isyan eden kisinin cezasi îdâmdir...
Benû Kurayza Yahudileri Sa'd ibn Ktfuâz'in hakemlik etmesini istediler. Sa'd da onlara kendi inandiklari Tevrat'in Tesniye bâbi'ndaki ilgili hükmü verdi... -Tesniye: 10-15- (Hz. Muhammed'in Yüce Sahsiyeti, Abbâs Mahmûd el-Akkaad, mütercim: Alî Husrevoglu, s. 110, Izmir 1400/1979).
Bu hadîsin birer rivayeti Cihâd'da ve Magâzî'de Sa'd ibn Muâz'm fadli bâ-bi'nda geçmisti.
[42] Musâfaha, ismlasmak için iki adam birbirinin ellerini tutusmak ma'nâsinadir, birbirinin elinin safhasini tutup, yüzün safhasiyle mukaabele ederler (Kaamûs Ter.).
[43] el-Buhârî bunu bundan sonraki bâbda senediyle getirmistir.
[44] Bu Tebûk gazvesi hakkinda geçen uzun hadîsinden bir parçadir.
[45] el-Edebu'I-Müfred*de sahîh bir senedle Enes'den: Yemen ehli geldiler, onlar mu-sâfahayi ilk getirenlerdir... hadîsi vardir. Tirmizî'deki Enes hadîsinde: Yâ Ra-sûlallah! insan dîn kardesiyle karsilasinca ona ta'zîm için egilir mi? diye soruldu. Rasûlullah: "Hayir, elini tutar ve onunla musâfaha edip el sikisir" buyurdu.
Nevevî'nin dedigi gibi karsilasmada el tutusup musâfaha etmek üzerinde ittifak edilmis bîr sünnettir... (Kastallânî).
[46] el-Buhârî bunu Eymân ve'n-Nuzûr'da tamâmini getirdigi hadîsten kisaltraistir. Burada maksadi, el tutmanin ekseriya elin safhasinin diger kimsenin elinin saf-hasiyle kavusmasidir.
[47] Bunu Guncâr, Târîhu Buhara kitabinda Ishâk ibn Ahmed ibn Halef yolundan senediyle rivayet etmistir.
[48] Ibn Mes'ûd hitâb sîgasini terkedip gaybet lafziyle zikrettiklerini kasdediyor. Lâkin buna da muhalif diger rivayetler de vardir, ibn Mes'ûd, Peygamber (S) tarafindan söyledigimiz tarzda tesehhüd ögretildigini söylerken Ibn Abbâs: Biz "es-Selâmu aleyke eyyuhe'n-Nebiyyu"yn Peygamber hayâtta iken söylerdik, demis. Ibn Mes'ûd ise: Bize böyle ögretti, biz de böyle ögretiriz cevâbini vermistir ki, bu son iki rivayet arasinda munâfât vardir. Bu gün ümmetin ameli, Peygam-ber'In ögretmesiyle bellenmis olan "Aleyke eyyuhe'n-Nebiyyu" sîgasiyle selâm vermek üzere câridir.
Kelâmin siyakim, gâib sigasini birakip da "es-Seiâmu aleyke eyyuhe'n-Nebiyyu..." diyerek hitâb sigasina dönmekteki hikmet, bu lafizlarin Peygam-ber'in ögretmesiyle bellenmis olmasindan dolayi herhangi diger bir lafizdan daha yüksek ve daha serefli olmasidir (Tecrîd Ter., II, 702-709, "459").
Bu hadîste el tutmak vardir ki, bu, musâfahada mübalagadir ve ögretilen seye çok ehemmiyet verildigini ifâde eder.
[49] Abbâs bu sözüyle Alî'ye: Peygamber'in vefati üzerine birisi halîfe olacak, sonra sen onun bir me'mûru olacaksin! demek istiyor.
[50] Buhârî bu hadîsi burada iki yoldan getirdi. Bunun bir rivayeti Magâzî'nin sonlarinda "Peygamber'in hastaligi bâbi"nda geçmisti. Basligin ikinci kismina uygunlugu "RasûluIlah nasil sabahladi?" sözünden alinir. Muânakanin bu hadîste zikri yoktur. Peygamber'in el-Hasen ile muânakasinin zikri Buyu' Kitâbi'nda geçmistir. Ibn Battâl'in Mühelleb'den naklettigi gibi, Buhârî burada onu sev-ketmek istemis, fakat geçen senedden baska bir senedini hazir edememistir. Bu-hârî'nin çok defa tek senedle hadîsi tekrar etme âdeti yoktur... (Kastallânî).

Muânaka, iki kisinin ellerini birbirinin boyunlarina dolayarak kucaklasma-sidir.
Ca'fer: Biz Necâsî'nin yanindan dönüp geldigimizde Peygamber (S) beni karsilayip kabul etti ve benimle sarilip kucaklasti, demistir (Taberânî).
[51]
el-Lebbu ve el-îlbâbu: Bir yerde eglenip mukîm olmak ma'nâsmadir. "Lebbeyke" sözleri, aded iradesiyle tesniye kilinip hitâb kaafma muzâf kilinmistir. Bunun ma'nâsinda dört kavil vardir: Evvel zikrolunan ikaamet ma'nâsma olmakla 'Ben Senin tâatin üzerinde devamli ikaamet ediyor ve tekrar tekrar Sana icabet ediyorum' sebkindedir ki, ben Sen'in emir ve fermanina itaat ve icabet merkezinde tekrar tekrar sabit ve pâydârim demektir...
Lebb kelimesi "Mahabbet" ma'nâsma da geldiginden, o ma'nâdan alinmis olarak: "Lebbeyk", "Benim mahabbetim Sana'dir, baskasina degil" demek olur.
"Hâlis" ma'nâsma olan Lebb ve Lebâb'dan alinmis olarak "Lebbeyk", "Benim ihlâsim, yânî sidk ve ubudiyetim her zaman Sana'dir" demek olur. Bunun asli "Elubbu lebbeyn leke" idi, fiili hazf ve tesniye nûn'u düsürüldükten sonra kafa muzâf kilindi...
el-Is'âd: Bir adami saâdetli kilmak, meded ve iane eylemek ma'nâsmadir. Lebbeyk ve Sa'deyk, beraber kullanilir... Ma'nâlan "Tâatinde mükerreren, yânî devam üzere mukîm ve hizmetinde mülâzim ve müdavim olurum" demektir. Zîrâ Is'âd, iane ma'nâsma oldugundan, burada "lanetinde kiyam ve ihtimam eden kimse gibi hizmet ve ubudiyetinde devamli kiyam ve Ikdam ederim" yâhud "Hizmet ve ubudiyetinde sâir hizmetçilere is'âd ve iânet ederim" demektir (Kaamûs Ter., I, 481; 1166-1167).
[52]
Bunun birer rivayeti Ilim Kitabi, "ilmi bir kavme tahsis eden kimse bâbi"nda; Libâs'ta, "Kisinin bineginin arka tarafina bir baskasini bindirmesi bâbi"nda geçmisti. "Allah'a ibâdet etmeleri" fikrasi ameJiyyâta; "O'na hiçbirseyi ortak kilmamalari" fikrasi ise i'tikaadiyyâta isarettir. Çünkü tevhîd, ibâdetlerin köküdür...
[53]
Bu, Muâz hadîsinin diger bir yoludur. Bu yoldan gelen hadîs ayniyle Libâs Ki-tâbi'nda geçmistir.
[54]
Ebû Hureyre'den gelen rivayet de buna yakin ma'nâdadir: Rasûlullah (S): "Benim Uhud Dagi misâli altinim olsa, ondan bir parçasi yanimda bulunarak üç gece geçmesi beni sevindirmez, ancak o parçayi borç edasi diye hazirlamis olmam beni sevindirir" buyurdu (Buhârî, Kitâbu'I-Istikrâz).
[55]
Basliga uygunlugu meydandadir. Ebû Zerr'in ismi Cundeb ibn Cunâde'dir; otuz ikinci yilda Rebeze'de vefat etmistir. Ebu'd-Derdâ'mn ismi Uveymir ibn Zeyd'dir, otuziki yilinda Sam'da vefat etmistir. Misir fethinde hazir bulunmustur. Ebû Süleyman Zeyd ibn Vehb el-Hemedânî, el-Cuhenî Kudâa kabîlesindendir. Pey-gamber'e gitmek için yola çikti, o yolda iken Peygamber vefat ettiginden göremedi. Kendisi doksanalti yilinda vefat etti... (Aynî).
Ebû Sihâb, îbn Nâfi' el-Kinânî'dir. Hannât ve Asgâr lakablariyla meshurdur. Kûfeli olup Medâyin'de ikaamet etmeyi tercih etmistir. el-Leys ibn Ebî Süleyman'dan, el-A'mes'ten rivayeti vardir. Kendisinden, Buhârî'nin seyhlerinden olan Yahya ibn Âdem de, Müsedded de rivayet etmislerdir. Ibnu Maîn, onun güvenilir bir râvî olduguna sehâdet etmistir. 171 târihinde vefat etmistir (Hulâsa).
Bu hadîsin bir rivayeti Kitâbu'I-Istikrâz'da "Borçlan ödeme bâbf'nda geçmisti.
[56]
Bu "kaldirmaz, oturmaz"haber fiilleri burada "kaldirmasin, oturmasin" ma'-nâsina insâdir, yânî nehiydir.
[57]
Ayetin devami söyledir: "...Allah, içinizden îmân etmis olanlarla (bilhassa) kendilerine ilim verilmis bulunanlarin derecelerini artirir. Allah ne yaparsaniz hak-kiyle haberdârdir".
Bu âyet, îmânin ve îmânla beraber ilmin ve âlimlerin yüksekligine, derecelerinin yüceligine açikça delâlet etmektedir. Ilmin yüksek mertebesine ve fazîle-tine âid pekçok hadîsler vardir. Bunlarin bir kismi îlim Kitâbi'nda verilmisti.
[58]
Bu hadîsi Ibn Umer'den rivayet eden Nâfi'e, Imâm Mâlik: Bu nehiy cumua namazina mi âiddir? diye sormus. Nâfî': Cumuada da, baska meclislerde de! diye cevâb vermistir (Cumua Kitabi).
[59]
Bunda kendisi için girmis oldugu hacetini yerine getirmesinin ardindan oturmayi uzatmanin hiç kimseye yakismayacagi, bu takdirde ev sahibinin onun yanindan kalkip gitmesi istegini açiklama hakki oldugu, keza onun gitmekte agir davrandigini açiklama hakki oldugu hükümleri vardir. Bu hadîsin bir rivayeti yakinda Hicâb Âyeti bâbi'nda geçmisti (Kastallânî).
[60]
el-Ihtibâ: Bir adam ihramina sarinip bürünmek, bir kavle göre dülbend ve kemer makûlesiyle sirtini ve baldirlarini sarip toplamak ma'nâsinadir ki, dervisler istilahinda kemende girmek ta'bîr olunur... (Kaamûs Ter.).
Buhârî bunu burada "Kurfusâ" ile tefsir ediyor: el-Kurfusâ:... Çileye giren sûfîlerin oturmasi gibi kiynaklanni yere koyup ve uyluklarini karnina kasip ve dizlerini dikip, ellerini kemer gibi inciklerden kucaklayarak oturmaga denir. BIr kavle göre dizleri üzere gergi gibi kapanarak karnini uyluklarina yapistirip, ellerini koltuklarini kastigi hâlde oturmaktir ki, Bedevî oturusudur (Kaamûs Ter.).
Bu nevi' oturus, dayanacak birsey bulunmayan kirda, bayirda oturana dinlenme saglamakla taninir.
[61]
ibn Umer "Söyle ihtibâ ederek" diye bu oturus seklini bi'1-fiil gösterip ta'rif etmistir. Bunun bir elle ve iki elle yapilan sekilleri oldugu anlasiliyor.
[62]
Habbâb ibn Erett'in bu hadîsi Nübüvvet Alâmetleri Kitâbi'nda, senediyle geçmisti.
[63]
Bunun bir rivayeti Edeb'de geçmisti.
[64]
Namaz Kitabi, "Insanlara namaz kildirip da bir Ihtiyâci hatirlayan kimse bâ-bi"nda su ziyâde vardir: Insanlarin arasindan hizli hizli yürüdü gitti. Insanlar O'nun bu hizli gidisinden endîse ettiler. Sonra onlarin yanma çikti ve onlarin sür'-atli gitmesinden hayrete düstüklerini görünce: "Yanimizda bir mikdâr altin bulundugunu hatirladim da onun benim gönlümü habsetmesini istemedim ve hemen fakirlere taksim edilmesi emrini verdim" buyurdu.
Buna yakin bir rivayeti Zekât'ta, "Sadakayi acele vermeyi seven kimse bâ-bi"nda da geçmisti. Bunlardan, herhangi bir sebeb ve ihtiyâçtan dolayi hizli kalkip gitmenin câizligi sabit oluyor.
[65]
er-Râgib: Serîr, Surûr'dan, yânî "Sevinmek"ten alinmistir. Çünkü bu çok ker-re ni'met ehli olanlarda olur demisti*.
Bu hadîs, Peygamber'in evinde de üzerinde yatilan içi lif dolu bir serîr (yânî karyolaya benzer birsey) bulundugunu ve böyle seyler edinmenin câizligini göstermektedir.
[66]
Basliga uygunlugu "Peygamber'e (oturup yaslansin diye) içi lifle doldurulmus deriden bir yastik attim" sözündedir. Bu hadîsin birçok rivayetleri Oruç Kitâbi'nin bâzi bâblarmda ve Dâvûd orucu bâbi'nda geçmis, oralarda gerekli açiklamalar verilmisti.
[67]
Hadîsin bâzi rivayetleri BedVI-Halk Kitabi, "îblîs'in sifati bâbi"nda; Sahâbî-lerin Menkabeleri Kitabi, Ammâr ve Huzeyfe'nin menkabeleri bâblarinda geçmisti. Burada getirmekten maksad, Abdullah ibn Mes'ûd'un Peygamber'in misvak, yastik islerini üzerine almasi, bunlari düzeltmek, tasimak ve daha baska suretlerde Peygamber'in husûsî islerini ve hizmetlerini görmeye ehemmiyet vermesidir.
el-Leyl Süresi'nin üçüncü âyetini Ibn Mes'ûd ile Ebu'd-Derdâ kirâatiyle "Ve mâ halaka"siz okumak, mütevâtir olan ve Mushaf'ta tesbît olunan kiraate aykiridir. Daha önce geçtigi yerde de belirtildigi gibi, belki bu âyet iki defa inmis, birincisi "Ve'z-zekeri ve'l-ünsâ" suretinde olup, bu iki sahâbî bunu ezberlemis, ikinci defada " Ve mâ halaka 'z-zekerâ ve 'l-ünsâ" suretinde inmis, bu iki sahâbî bunu isitmemis olup böylece cumhurun mütevâtiren rivayet ettikleri kiraate muhalefet etmis olabilirler. Nitekim Ibn

Mes'ûd, Muavvizetân Sûreleri'ni de Kur'-ân'dan degil, sanmisti. Bu iki kiraatin farki sudur: Ebu'd-Derdâ kiraatine göre erkek ve disiye yânî mahlûka; mütevâtir kiraate göre ise halka, yânî yaratma fiiline yemîn edilmis olur ki, bu, âyetin hakîkî medlulüdür; birincisi ise mecazî ma'nâsidir.

[68]

Kaylûle, gündüz uyumak ve istirahat etmek ma'nâsinadir.

Bu hadîs, sahâbîlerin gündüz uykusuna yatma âdetleri oldugunu, cumua günleri bunu namazdan ve yemekten sonra yaptiklari sabit oluyor. Bunun birer rivayeti Cumua'nin sonlarinda, Tâam'da ve daha sonraki kitâblarda da geçmisti.

[69]

Basliga uygunlugu, Alî'nin mescidde gündüz uykusu uyumasi oldugu açiktir. Alî'nin, Fâtima'nm yaninda gündüz uykusuna yatmayip da mescidde yatmasi, fakir ve yabanci olmayanlarin da mescidde uyumalarinin mübâh olduguna de-lîldir.

Bunun bâzi rivayetleri Cumua Kitâbi'nm sonlarinda, Edeb Kitâbi'mn birkaç babinda ve "Ebû Turâb künyesiyle künyelenmek bâbi"nda geçmisti.

[70]

en-Nita' ve en-Nata': Mesinden ve sahtiyandan düzülmüs dösege, mindere ve sâir yaygilara denir... (Kaamûs Ter.).

Ümmü Suleym, Peygamber gelip de onun evinde gündüz uykusuna yattigi zamanlarda terinden, saçlarini taradigi zaman taraktan veya yastiktan dagilan saçlarini topladigi anlasiliyor. Sahâbîler, Peygamber tiras oldugu zamanlarda saçlarini teberrük Için alir, toplarlardi. Enes söyle dedi: Yemîn olsun ki, ben Rasûlullah'i berber tiras ederken gördüm. SahâbîlerI etrafinda dolasiyorlardi. Sahâbîler bir tek küm dahî yere degil, muhakkak bir Insan eline düsmesini istiyorlardi (Müslim, Fadâil, 19. bâb, "2325").

Yine Enes: Rasûlullah (S) Veda Hacci'nda basini tiras ettigi zaman saçindan en evvel alan Ebû Talha oldu, demistir (Buhârî, Vudû'), Ebû Talha, aldigi bu saçlari RasûluIIah'in emri üzerine zevcesi Ümmü Suleym'e saklasin diye tes-lîm etmistir.

[71]

Bu hadîsin bâzi rivayetleri Cihâd Kitabi, "Cihâda katilmak ve sehâdet için duâ bâbi"nda da geçmisti, Vâkidî ve siyer âlimlerinin beyânina göre, bu deniz seferi hicretin 28. yilinda Hz. Usmân'm halifeligi zamaninda, Muâviye'nin Sâm Vâ-lîligi sirasinda, onun kumandasinda yapilmisti. Ümmü Haram orada defnedilmis, türbesi hâlen güney Kibris'ta, Larnaka'da mevcûd olup ziyaret edilmekte imis.

[72]

Nehyolunan bu iki türlü giyinis ve oturus tarzi, ekseriya bedevilerin giyinis ve oturuslaridir.

Istimâlu's-sammâ: Bir parça bezden ibaret olan ihramim kisinin bir omu-zuna atarak, vücûdunun bir tarafini örtmek ve öbür tarafim açik birakmaktir. Bu nehyolunmustur.

Ihtibâ: Bir parça beze bürünüp, edeb yerini açik birakarak, dizlerini de karnina dayayip çömelmek suretiyle oturmaktir. Ihtibâ da bu sekilde nehyolunmustur. Çünkü ihtibâmn bu sekli, 34. bâbdaki 45 rakamli îbn Umer hadîsinde anlatilan ihtibâ sekli degildir.

O hadîsten ve bundan anlasilacagi üzere, Peygamber dayanarak, yaslanarak çesitli sekillerde oturmustur. Çünkü oturmanin kaanûnlasttrilmis muayyen bir sekli yoktur. Avret yeri açilmamak ve saygisizlik olmamak sartiyle her sekil ve surette nasil kolay olursa öyle oturmak mubahtir. Iste Imâm Buhârî, oturma hususundaki bu genislik ve kolayligi bildirmek maksadiyle bu babi ve ilgili hadîsi burada tekrar getirmistir.

Peygamber'in nehyettigi iki türlü alis-veris sekli de Mulömese ve Munâbe-ze denilen câhiliye alim-satimlari dir. Metâ'i görüp iyice muayene etmeden, mechûl üzerine alim satim muâmelesidir ki, sekilleri Alisverisler Kitâbi'nda anlatildigi gibi, niza' ve haksizligi gerektiren bir muamele oldugu için yasaklanmislardir

[73]

Bu hadîste, cemâat huzurunda bir kimseye gizli birsey söylemenin cevazina, bunun bir kimseyi disarida birakarak iki kisinin fisildasmasmdan nehy gibi olmadigina, gizli söyleyen kimse üzerine bir mazarrat olacagi zaman sirri açiklamanin caiz olmayacagina delîl vardir. Çünkü Fâtima, PeygamberMn hastaligi zamaninda söyledigi sirri açiklasaydi, kadinlari bundan çok üzüleceklerdi. Keza kendisinin mü'min kadinlarin seyyidesi oldugunu onlara o zaman haber vermis olsaydi, bu da Peygamber'in kadinlari üzerine büyük bir agirlik olacak, hüzünleri daha da siddetli olacakti. Fâtima, Peygamber'in vefatindan sonra bu endîselerden emîn olunca, o sirri böylece haber vermistir. Hadîs böylece basliktaki hükümleri açiklamis oluyor.

Bu hadîsin bazi rivayetleri su bâblarda geçmisti: "Cibril, Kur'ân'i Peygam-ber'le mukaabele yapardi"; "Nübüvvet alâmetleri", "Rasûlullah'in okuyusu menkabeleri"; "Fâtima'nin menkabeleri"; "Kur'ân'm Faziletleri", "Cibril Kur'ân'i Peygamber'le mukaabele yapardi".

[74]

Bü hadîs, mescidde sirtüstü yatmanin cevazina delâlet eder. Bu konuda gelen diger hadîsler de mescidde dayanma, yan yatma, bagdas kurma gibi istirahat vaziyetlerinin hepsinin caiz oldugunu gösterir. Ancak yüzükoyun yatma böyle degildir. Onun hakkinda "Bu, Allah 'in hiç sevmedigi bir yatistir" buyurulmus-tur.

[75]

Bu âyetler, Rasûlullah'in meclisinde kendisine husûsî olarak fisildamak suretiyle birsey arzetmek isteyenlerin âdabi hakkinda inmistir. Sadaka takdim edemeyecek olan fakîrlerin de fisilti ile ma'rûzâtta bulunmalarina Gafur, Rahîm sifatlarinin getirilmesiyle ruhsat verilmistir.

Bu sadaka emri, Rasülullah'a saygi gösterilmesi, fakirlere yardim edilmesi, suâlde ifrata gidilmemesi, ihlâs erbabi ile münafiklarin âhireti sevenlerle dünyâya tapanlarin meydana çikmasi gibi hikmetleri içine almaktadir (Beydâvî).

[76]

Bir kimsee gizli söylenen birsey, onun baskalari tarafindan isitilmesi istenmedigi için gizlice söylenmistir. Bu bakimdan o sirri koruyup saklamak ve insanlara yaymamak, bir emânet borcu olmus oluyor.

Bu hadîsi Müslim de Enes'in faziletlerinde rivayet etmistir. Orada bundan önce su hadîs de vardir:

Enes ibn Mâlik (R) söyle dedi: Ben çocuklarla beraber oyun oynarken Rasûlullah (S) benim yanima geldi ve bize selâm verdi. Müteakiben beni bir ihtiyâci için yolladi. Bu yüzden ben annemin yanma dönmekte geciktim. Geldigim zaman annem bana:

— Seni simdiye kadar alikoyan nedir? diye sordu. Ben de:

— Rasûlullah beni bir is için göndermisti, dedim. Annem:

— Rasûlullah'm bu haceti ne idi? diye tekrar sordu. Ben:

— O bir sirrdir, dedim. Annem:

— Sakin Rasûlullah'm sirrini hiçbir kimseye söylemeyesin! diye sikica ten-bîh etti.

Enes, kendi râvîsi Sâbit'e: Vallahi eger bunu bir kimseye söylemis olaydim, muhakkak sana da söylerdim ey Sabit! demistir. (Müslim Ter., VII, 406-407 "2482").

Bâzilari bu sirrin Peygamber'in kadina mahsûs birsey oldugunu, eger ilimden birsey olaydi Enes bunu gizlemeye razi olmazdi, demistir (Kastallânî).

[77]

Üç kisi bir arada iken ikisinin gizli fiskos etmeleri, üçüncünün bunu kendisine hakaaret saymasi veya bir kötülük ve mazarrat konustuklarini düsünmesine se-beb olur, böylece kederlenir, huzursuz olur. Ikisinin, üçüncünün bilmedigi yabanci bir dille konusmalari da böyledir.

[78]

Hadîsten burada maksad: "Peygamber'e geldim, o bir cemâat içinde idi. Yanasip kendisine o sözü yavasça söyledim" fikrasidir. Çünkü bunda cemâat bakî oldugu müddetçe gizli konusmadan eziyet duymayacaklarindan, men'in asimin kalkacagina delâlet vardir... (Kastallânî).

Bunun bâzi rivayetleri, Cihâd, Ehâdîsu'l-Enbiyâ, Magâzî, Edeb Kitâbla-ri'nda da geçmisti.

[79]

Âyetin tamâmi söyledir: ' 'Onlar seni dinleyecekleri zaman (hakîkatte) neyi dinleyeceklerini, gizli ve sinsi konusurlarken o zâlimlerin: 'Siz büyülenmis bir kimseden baskasina tâbi' olmuyorsunuz' diyecegini biz pek iyi bileniz!" (el-tsrâ: 47).

Necvâ, sirr söylesmek, gizli konusmak, Türkçe'si, Kaamûs Mütercimi'nin ifâdesi veçhile "Fisilti" demektir. Yüksek tepe ma'nâsina "Necve"den yâhud kurtulus ma'nâsma "Necat "tan alinmistir. Sirr konusmak isteyenler, herkesin çikamayacagi yüksek yerlere çekilmek yâhud etrafin isitmesinden kurtulmak istemeleri düsüncesiyle böyle

isimlendirilmis oldugunu söyleyenler vardir (Hakk Dîni, VI, 4786).
el-Lubâb da söyle dedi: en-Necvâ isim ve masdar olur, Yüce Allah: "îz hum necvâ", yânî "Onlar birbirleriyle gizli gizli konusuyorlar" buyurdu, ve yine "Herhangi bir üçten bir fisilti vâki' oimayadursun, muhakkak ki O, bunlarin dördüncüsüdür..." (el-Mücâdile: 7) buyurdu.

[80] Bu hadîs, bir özürden dolayi ikaametten sonra bekleyecegine delâlet ettigi gibi, ikaamet ile ihram tekbîri arasinda konusmanin cevazina da delildir. Bu hadîs *'Kad kaameti's-salâtu" deyince, ihram tekbîri imâma vâcib olur diyenlerin de aleyhinedir. Bunun bir rivayeti Namaz Kitabi, "îkaametten sonra imâma bir hacet ânz olmasi bâbi"nda geçmisti.

[81] Ibnu'I-Arâbî'nin dedigi gibi, çünkü ates bedenlerimize, mallarimiza düsmanin yok etmeye çalismasi gibi felâket getirir, kendisinde bizim için menfâat olmakla beraber, bu cihetten düsman ta'bîr edildi.

[82] Bunun bir rivayeti Bed'u'l-Halk'ta geçmisti.
Kelâm sâhibleri tabîatler hakkinda söyle dediler: Yüce Allah ateste hareket, hararet, kuruluk, letafet ve nûr topladi. Ates bunlarin her biriyle digerinin hilâfina olan isler yapar: Hareketle cisimleri kaynatir, hararetle isitir, kurulukla kurutur, letafetle nufûz eder, nûr ile etrafini aydinlatir. Atesin faydasi insana hastir. Diger hayvanlarin ona ihtiyâçlari yoktur. Insanin atesten hiçbir hâlde ihtiyâçsizligi yoktur. Mecûsîler bunun için atese ta'zîm etmislerdir (Kastallânî).

[83] Bunun bir rivayeti Peygamberler Kitâbi'nda geçmisti.
"Kadûm", seddesiz, "marangoz âleti" olan "Keser"; seddeli okundugunda bir yer adi oldugu için, Ibrahim "Kaddum" denen yerde sünnet olmus olur.

[84] Ibn Abbâs hicretten üç sene önce Si'b'de dogmustu. Buna göre Peygamber'in vefati sirasinda onüç yasinda olur. Böylece buluga ermis, Veda Hacci ndan sonra, Peygamber'in vefatindan öne sünnet edilmis olmaktadir (Kastallânî).

[85] Lehve'l-haâîs: Lâf eglencesi, eglence söz; insani oyalayan, isinden alikoyan sözler, asilsiz hikâyeler, masallar, romanlar, târîh kilikli efsâneler, güldürüce lakirdilar, gevezelikler, tegannîler gibi eglendirici sesler...

[86] Hadîsin basliga ilgisi, yânî izin isteme konusuyla ilgisi, Kirmânî'nin el-Kevâkib 'de dedigi gibidir: Kumar oynamaga çagiran kimseye eve girmesine izin vermek gerekmeyecegidir. Sonra bu insanlarin toplanmasi ma'nâsini da içine almaktadir. Hadîsin bir rivayeti en-Necm: 19-20 âyeti tefsîri sirasinda da geçmisti.

[87] Ebû Hureyre'nin bu hadîsi îmân Kitâbi'nda senedli olarak geçti.

[88] Bununla Ibn Umer, yaptigi binanin hafif bir çerkeden ibaret oldugunu bildirmis oluyor. Bu hadîsi Ibn Mâce Zühd'de getirdi.

[89] Sufyân'in bu son sözü güzel bir i'tizârdir!